

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

ПОГОДЖЕНО:

Начальник кафедри економіки
та соціальних дисциплін,
доктор економічних наук, професор,
полковник внутрішньої служби
О. Г. Гончаренко

«27» травня 2021 р.

СИЛАБУС

навчального курсу **«Економіка і організація інноваційної діяльності»**
спеціальність 051 «Економіка»
форма навчання: денна

РОЗРОБНИК:

Доцент кафедри економіки та соціальних дисциплін, к.е.н., доцент
Сіренко К.Ю. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри економіки та соціальних дисциплін
Протокол № від « » _____ 2021 р.

Кредити та
кількість годин:

4 кредити ECTS; години: 30 лекцій, 30 семінарських занять та 60 самостійна робота

Анотація курсу

Завдання курсу «Економіка і організація інноваційної діяльності» – вивчення сутності інновацій та інноваційної діяльності, сучасних концепцій і тенденцій інноваційного розвитку; визначення методичних підходів щодо формування інноваційної політики підприємства та управління інноваційною діяльністю, вироблення і закріплення навичок інноваційної діяльності та оцінювання ефективності інноваційних проектів.

Предметом курсу «Економіка і організація інноваційної діяльності» є теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності підприємства.

По завершенню вивчення дисципліни курсант повинен **знати**:

- сутність основних категорій, понять і термінів, що притаманні даній дисципліні;
- законодавчо-нормативну базу, що регулює весь спектр інноваційної діяльності;
- інформаційне забезпечення інноваційної діяльності;
- особливості розвитку інноваційних процесів в аграрному секторі України;
- методи управління інноваційними процесами;
- особливості створення інноваційних підприємств;
- методи планування, мотивації та стимулювання інноваційної діяльності;
- особливості створення інновацій і формування попиту на них;
- сутність, завдання і складові інноваційної політики підприємства;
- особливості фінансування інноваційної діяльності;
- принципи оцінювання і показники ефективності інноваційної діяльності;
- сутність і завдання державної інноваційної політики.

Курсант повинен **вміти**:

- оцінювати інноваційний потенціал підприємства;
- здійснювати економічну оцінку нововведень;
- оцінювати інноваційний ризик та застосовувати методи його зниження;
- здійснювати експертизу інноваційних проектів;
- застосовувати методи планування, мотивації та стимулювання інноваційної діяльності;
- оцінювати ефективність управлінських рішень стосовно вибору напрямів і варіантів інноваційного розвитку підприємств;
- оцінювати джерела фінансування інноваційних програм та проектів;
- застосовувати методіку впровадження альтернативних технологічних варіантів.

Навчальна дисципліна «Економіка і організація інноваційної діяльності» пов'язана з іншими дисциплінами підготовки бакалаврів, а саме: «Вища математика», «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Економіка підприємства», «Менеджмент», «Економічний аналіз», «Маркетинг», «Фінанси», «Проектний аналіз».

Для цього у процесі вивчення курсу треба опанувати теоретичними засадами здійснення інноваційної діяльності, розглянути чинне законодавство, що регламентує її, виявити та вивчити практичні особливості управління інноваційними процесами та підвищення їх ефективності.

Методичні вказівки містять стислий зміст курсу, найважливіші теоретичні положення, контрольні запитання для самоконтролю знань і практичні завдання, що дадуть змогу перевірити на практиці отриманні знання з курсу.

Мета курсу

Мета вивчення курсу – формування системи знань з управління інноваційною діяльністю, визначення стратегії і тактики інноваційного забезпечення суб'єктів господарювання.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин				
		Денна форма				
		Усього	у тому числі			
			Лекції	СЗ	ПЗ	СР
VIII семестр						
Розділ 1. Основні поняття та етапи інноваційного процесу						
1.	Сутність і характеристика інноваційних процесів та інноваційної діяльності	10	2	2	-	6
2.	Еволюція теорій інновацій і сучасні тенденції розвитку інноваційних теорій	14	4	4	-	6
3.	Особливості створення інновацій і формування попиту на них	10	2	2	-	6
4.	Інноваційна політика підприємства	14	4	4	-	6
5.	Інноваційний потенціал підприємства	8	2	2	-	4
Розділ 2. Порядок підготовки інноваційних процесів на підприємстві						
6.	Комплексна підготовка виробництва	8	2	2	-	4
7.	Оновлення техніко-технологічної бази підприємства	8	2	2	-	4
8.	Управління інноваційними процесами	8	2	2	-	4
9.	Інфраструктура інноваційної діяльності	8	2	2	-	4
Розділ 3. Оцінювання результатів інноваційної діяльності						
10.	Завдання і джерела фінансування інноваційних процесів	8	2	2	-	4
11.	Моніторинг інновацій	8	2	2	-	4
12.	Економічне оцінювання інноваційних проектів	8	2	2	-	4
13.	Державне регулювання інноваційної діяльності	8	2	2	-	4
Усього годин		120	30	30	-	60

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ЕТАПИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: новація, інновація, інноваційна діяльність, інноваційний лаг, об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності, дифузія нововведення, трансфер інновацій, інноватор, інноваційний процес, фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, відкриття, винахід, комерціалізація нововведення.

Питання для обговорення:

1. Опишіть сутність і завдання інноваційної діяльності на підприємстві.
2. Як ви розумієте поняття «новація», «нововведення», «інновація»?
3. Чим зумовлена наявність інноваційного лага?
4. Які чинники стимулюють підприємство до залучення інновацій?
5. Хто є суб'єктами інноваційної діяльності?
6. Наведіть приклади фірм-інноваторів.
7. У чому сутність інноваційної діяльності?
8. Охарактеризуйте етапи інноваційного процесу.
9. Опишіть стадії етапу комерціалізації нововведення.
10. У чому полягає сутність дифузних процесів і формування інноваційного середовища?
11. Охарактеризуйте загальну модель інноваційного процесу з урахуванням трансферу нововведень.
12. Охарактеризуйте модель інноваційного процесу в окремій і фірмі.
13. Наведіть класифікацію інновацій за Й. Шумпетером.
14. Вкажіть відмінності між продуктовими, технологічними та ринковими інноваціями.
15. Наведіть класифікацію інновацій за різними ознаками.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Значення інноваційних процесів для ефективної господарської діяльності.
2. Поняття «новація», «інновація», «інноваційна діяльність».
3. Поняття об'єктів і суб'єктів інноваційної діяльності.
4. Сутність та основні етапи інноваційного процесу.
5. Класифікація інновацій.
6. Стадії життєвого циклу інноваційного продукту.

Знайдіть правильну відповідь:

1. Поняття нововведень запропоноване:

- а) Т. Кемпом;
- б) К. Джонсоном;
- в) Й. Шумпетером;
- г) А. Смітом;
- г) П. Хейне.

2. Наукомісткість виробництва визначається:

- а) відношенням витрат на дослідження до обсягу реалізації продукції;
- б) обсягом інвестицій на наукові дослідження;
- в) відношенням кількості працівників, зайнятих у дослідному виробництві, до всіх працюючих;
- г) відношенням обсягу нової продукції до всієї продукції.

3. Результатом інноваційної діяльності є:

- а) інтелектуальний продукт;
- б) новини;
- в) інновації;
- г) інвенція;
- г) технології.

4. Комерційне впровадження нової продукції чи нових засобів виробництва називається:

- а) інновація;
- б) дослідження;
- в) розробки;
- г) винаходи.

5. Конкурентоспроможність країни на світовому ринку залежить від:

- а) здатності генерувати ідеї;
- б) кількості університетів і науково-дослідних інститутів;
- в) можливості швидко опанувати новації;
- г) інвестиційних можливостей.

6. Економічною теорією, що розглядала науково-технічний прогрес як чинник виробництва, є:

- а) неокласична;
- б) кейнсіанська;
- в) неокласичний ренесанс.

7. Ідеї, що є корисними для використання в бізнесі, але не обов'язково там упроваджуються, мають назву:

- а) інновація;
- б) дослідження;
- в) розробки;
- г) винаходи.

8. Основні риси, притаманні інноваційному суспільству:

- а) незалежність;
- б) інтелектуалізація виробництва;
- в) стабільність;
- г) екологічність;
- г) добробут населення.

9. Виходячи з циклічної концепції розвитку М.Д. Кондратьєва, суттєві зміни в економічному житті суспільства відбуваються:

- а) на початку хвилі, що підвищується;
- б) наприкінці хвилі, що підвищується;
- в) на початку хвилі, що знижується;
- г) наприкінці хвилі, що знижується.

10. При розробленні теорії «довгих хвиль економічної кон'юнктури» М.Д. Кондратьєвим вивчалися такі економічні показники:

- а) динаміка цін і заробітної плати;
- б) обсяг виробництва основних видів продукції промисловості;
- в) фондоозброєність праці;
- г) обсяг зовнішньої торгівлі.

11. Для обґрунтування своєї теорії М.Д. Кондратьєв здійснив аналіз статистичних даних таких країн:

- а) Великобританії, Японії, США;
- б) Великобританії, Франції, США, Німеччини;
- в) Японії, США, Канади.

12. Виходячи з циклічної концепції розвитку М.Д. Кондратьєва, головним чинником підйому в економіці країни є:

- а) підвищення попиту на продукцію виробництва;
- б) підвищення обсягу створення інновацій;
- в) масовий попит на інноваційну продукцію.

13. Удосконалювання технічних знань:

- а) відбувається тільки в результаті одержання вищої освіти;
- б) справляє лише незначний вплив на випуск продукції;
- в) може відбуватися через навчання в процесі роботи;
- г) не впливало на економічне зростання у 60-х роках;
- г) результат політичних революцій.

14. Залежність прибутків від віку найточніше передає таке твердження:

- а) вони мають тенденцію до вирівнювання при досягненні робітником середнього віку;
- б) чим вищий рівень освіти індивідуума, тим вищі прибутки;
- в) більш освічений індивідуум має вищий втрачений прибуток унаслідок пізнішого вступу на роботу;
- г) усе перелічене вище;
- г) нічого з переліченого.

15. Усі перелічені нижче країни витрачали менше 3 % свого ВВП на наукові дослідження і розробки в 90-ті роки за винятком:

- а) Японії;
- б) США;
- в) СРСР;
- г) ФРН;
- г) Італії.

16. Відмінності в рівні заробітної плати в США можуть бути віднесені за рахунок:

- а) різноманітного рівня людського капіталу, втіленого в праці;
- б) дискримінації на ринку праці;
- в) наявності профспілок у деяких галузях;
- г) усього сказаного вище;
- г) нічого з названого.

17. Середня реальна заробітна плата в економіці визначається:

- а) основним капіталом;
- б) соціальними навичками;
- в) запасами людського капіталу;
- г) усіма переліченими чинниками;
- д) нічим з переліченого.

18. Вирівнювання відмінностей у рівнях заробітної плати відбувається через те, що:

- а) усі види зарплати потребують рівної продуктивності праці;
- б) є різниця у привабливості роботи;
- в) у різних галузях економіки – різний попит на працю;
- г) на підприємствах однієї і тієї самої галузі в країні є значні відмінності в капіталоозброєності робітників;
- г) попит на різноманітні види праці зростає.

19. Практика цінової дискримінації була відкрита:

- а) антитрестовим законом Шермана;
- б) законом Клейтона;
- в) законом Селлера-Кефаувера;
- г) законом Робінсона-Пэтмана;
- г) законом Оукена.

Завдання 1

Поясніть, у чому полягає практичне значення сутності процесу перетворення науки в безпосередню продуктивну силу для проведення обґрунтованих економічної політики уряду?

Завдання 2

Яка з особливостей сучасного етапу науково-технічної революції має найважливіше значення для економіки України, з огляду на природні багатства країни? Коментар.

Завдання 3

У чому сутність нового етапу науково-технічної революції? Докладний коментар.

Завдання 4

Який вплив нового етапу науково-технічної революції на економічне зростання? Докладний коментар.

Завдання 5

Прокоментуйте: «Інтеграція науки і техніки, в остаточному підсумку, означає науково-технічний прогрес».

Завдання 6

Поясніть відмінності між індустріальним та інформаційним суспільствами.

ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЙ ІННОВАЦІЙ І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕОРІЙ

Ключові слова: теорія циклічних криз, теорія довгих хвиль, детермінізм, конвергенція, технотронне суспільство, постіндустріальне суспільство, парадигма, синергія, кластер, інтелектуальна технологія

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте становлення теорії інноваційного розвитку протягом другої половини XIX - початку XX ст.
2. Наведіть основні положення теорії довгих хвиль М. Кондратьєва.
3. Опишіть сутність інноваційної теорії Й. Шумпетера. Що у ній принципово нове?
4. Охарактеризуйте теорії технократичного суспільства. У чому полягають їх недоліки?
5. Наведіть основні характеристики інноваційної економіки та підприємницького суспільства за П. Друкером.
6. Охарактеризуйте зміну парадигми інноваційного розвитку. В чому ви бачаєте якісно нову рису сучасного етапу соціально-економічного і технічного прогресу?
7. У чому сутність екстенсивного, інтенсивного та інноваційного типів економічного розвитку?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Теорія циклічних криз як вихідна для інноваційного вчення.

2. Класична теорія інноваційного розвитку Й. Шумпетера та її значення для розвитку інноваційної теорії.
3. Поняття про кластер інновацій. Основні кластери в інноваційній теорії.
4. Теорії постіндустріального суспільства та детермінізму.
5. Теорія інтелектуальної технології.
6. Поняття «парадигма» та «синергізм».

Контрольні питання:

1. Які теорії становлення інновацій вам відомі?
2. В чому полягає суть теорії циклічних криз? Ким вона була сформована?
3. Внесок Й. в розвиток інноваційної теорії.
4. В чому полягає суть теорії довгих хвиль? Ким вона була сформована?
5. Які основні структурні джерела економічного розвитку виділив американський учений Майкл Портер?
6. Якими об'єктивними причинами обумовлений перехід господарських систем до інноваційного типу розвитку?
7. Особливості інноваційного розвитку в Україні.

Завдання 1

У чому полягає прогресивність технологічного способу виробництва?

Завдання 2

У чому полягає комплексна характеристика прогресу продуктивних сил?

Завдання 3

У чому полягає сутність закону прискореного розвитку людської цивілізації?

Завдання 4

Що є найбільш загальним критерієм економічного прогресу?

Завдання 5

Коли почався науково-технічний прогрес? Назвіть часові параметри й ознаки прогресу.

Завдання 6

Чому наука й інформація не відтискують людину на задній план у системі продуктивних сил? Коментар.

Завдання 7

Хто передбачав неминучість виникнення інформаційного суспільства?

Завдання 8

Які елементи економічної системи характеризують інформаційне суспільство?

Завдання 9

Які зміни, зумовлені розвитком інформаційного суспільства, є базисними?

ТЕМА 3. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙ І ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ НА НИХ

Ключові слова: маркетингові дослідження, попит, конкурентні переваги, підприємницький дохід, ринкові позиції, потреби ринку, оригінальний продукт, комерційний успіх.

Питання для обговорення:

1. Що обумовлює потребу в інноваціях?
2. Яка роль інноваційної ініціативи у підприємницькій діяльності?
3. У чому сутність попиту і за якими аспектами його досліджують?
4. Охарактеризуйте інструменти попереднього та оперативного аналізу попиту.
5. Що таке товар-новація? Яких видів може бути нова продукція, що виводиться на ринок?
6. Охарактеризуйте етапи планування створення нового товару.
7. Розкажіть про методи активізації творчого пошуку на етапі генерації ідей.
8. На чому ґрунтується розроблення концепції нового товару?
9. З якою метою здійснюється пробний маркетинг?
10. Як формується конкурентоспроможний асортиментний ряд продукції підприємства?
11. Охарактеризуйте види попиту на товар за ставленням до нього споживачів.
12. Яким може бути попит на товар на різних стадіях його життєвого циклу? В чому полягають завдання служби маркетингу щодо його стимулювання?
13. Охарактеризуйте внутрішні чинники впливу на попит.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Особливості проведення попередніх досліджень.
2. Чинники, що сприяють залученню інновацій.
3. Створення попиту на інновації.
4. Види попиту на інноваційні продукти.
5. Специфіка вивчення попиту на інновації в Україні.
6. Сутність поняття «інноваційний потенціал».
7. Структурний аналіз попиту на інновації.

Знайдіть правильну відповідь:

1. Сукупність підрозділів, що безпосередньо не беруть участі у створенні нової (профільної) продукції підприємства, але своєю діяльністю сприяють роботі основних цехів, називають:

- а) виробничою інфраструктурою;
- б) інфраструктурою;
- в) соціальною інфраструктурою;
- г) капітальним будівництвом;
- г) виробничою структурою.

2. Ви менеджер, працюєте на ринку нових товарів і бажаєте розширити свій ринок. При вивченні ринку нових товарів ви використовуєте таке джерело:

- а) думку ваших клієнтів про товари на ринку;
- б) думку ваших друзів про новинки;
- в) перегляд бізнес-каталогів;
- г) власну книгу замовлень;
- г) думку вашого торгового представника.

3. Коли крива попиту на інвестиції знижується, усе з переліченого залишається постійним, за винятком:

- а) стану технології;
- б) процентної ставки;
- в) оплати праці;
- г) стану науки;
- г) чекань щодо майбутнього попиту на продукцію.

4. Потенційний попит на продукцію формується:

- а) на стадії розроблення і підготовки нової продукції до виходу на ринок;
- б) на етапі виходу нової продукції на ринок;
- в) на етапі утвердження нової продукції на ринку;
- г) на стадії зрілості інноваційної продукції.

5. До внутрішніх чинників, що впливають на розмір та характер попиту, відносять:

- а) прибутки споживачів;
- б) технічний рівень підприємства;
- в) рекламу;
- г) правове забезпечення;
- г) ціну на продукцію.

6. До зовнішніх чинників, що впливають на розмір та характер попиту, відносять:

- а) прибутки споживачів;
- б) технічний рівень підприємства;
- в) рекламу;
- г) правове забезпечення;
- г) ціну на продукцію.

7. Стимулюють попит на нову продукцію такі чинники:

- а) підвищення фондівіддачі;
- б) підвищення матеріаломісткості;
- в) випередження конкурентів за часом випуску продукції;
- г) випередження конкурентами за якістю продукції.

8. Законом попиту називають:

- а) залежність між витратами та попитом на продукцію;
- б) залежність між обсягом реалізації та ціною на продукцію;
- в) залежність між ціною та попитом на продукцію.

9. Попит - це:

- а) обсяг продукції, що задовольняє потреби споживача;
- б) обсяг продукції, котрий споживач хоче й у змозі придбати;
- в) обсяг продукції, котрий підприємство в змозі виробляти.

10. Повноцінний попит характеризує:

- а) неможливість задоволення споживачів за рахунок наявних на ринку товарів і послуг;
- б) виникнення коливань попиту протягом значних проміжків часу;
- в) адекватність нововведень бажанням споживачів, перехід нововведення в стадію зрілості, надмірний попит;
- г) попит на товари, шкідливі для здоров'я.

11. Нерегулярний попит характеризує:

- а) неможливість задоволення споживачів за рахунок наявних на ринку товарів і послуг;
- б) виникнення коливань попиту протягом значних проміжків часу;
- в) адекватність нововведень бажанням споживачів, перехід нововведення в стадію зрілості, надмірний попит;
- г) попит на товари, шкідливі для здоров'я.

12. Повноцінний попит характеризує:

- а) неможливість задоволення споживачів за рахунок наявних на ринку товарів і послуг;
- б) виникнення коливань попиту протягом значних проміжків часу;
- в) адекватність нововведень бажанням споживачів, перехід нововведення в стадію зрілості, надмірний попит;
- г) попит на товари, шкідливі для здоров'я.

13. Нераціональний попит характеризує:

- а) неможливість задоволення споживачів за рахунок наявних на ринку товарів і послуг;
- б) виникнення коливань попиту протягом значних проміжків часу;
- в) адекватність нововведень бажанням споживачів, перехід нововведення в стадію зрілості, надмірний попит;
- г) попит на товари, шкідливі для здоров'я.

14. Абсолютний рівень якості продукції:

- а) це рівень якості, при якому загальний розмір суспільних витрат на виробництво і використання продукції є мінімальним;
- б) визначається шляхом обчислення обраних показників якості без порівняння їх з відповідними показниками аналогічних вітчизняних і закордонних зразків виробів;
- в) це оцінка якості, що враховує пріоритетні напрями і темпи розвитку науки і техніки;
- г) відбиває ступінь відповідності певного виробу сучасним вітчизняним і закордонним вимогам;
- г) задовольняє всі вимоги споживача.

15. Рівень якості, при якому загальний розмір суспільних витрат на виробництво і використання продукції за певних умов її споживання є мінімальним, називається:

- а) абсолютним рівнем якості;
- б) відносним рівнем якості;
- в) перспективним рівнем якості;
- г) оптимальним рівнем якості;
- г) нормативним рівнем якості.

16. Показники якості виробництва продукції характеризують:

- а) рівень дефектності продукції;
- б) відповідність готового виробу вимогам нормативно-технічної документації;
- в) технічний рівень продукції;
- г) естетичні властивості виробу;
- г) експлуатаційні властивості продукту.

17. Щоб одержати від реалізації продукції запланований приріст виторгу, необхідно виконати такі вимоги:

- а) розмір попиту має значно перевищувати розмір пропозиції;
- б) розмір попиту має не перевищувати розмір пропозиції;
- в) цінова еластичність має дорівнювати одиниці;
- г) цінова еластичність має бути більше одиниці;
- г) поточні витрати на виробництво одиниці продукції мають зростати.

Завдання 1

Ви працюєте у відділі головного технолога. Перебуваючи у відрядженні на родинному підприємстві, ви виявили, що ваші колеги модернізували технологічний процес (витрати на модернізацію – 650 тис. грн, модернізація виконана за 8 місяців, економічний ефект – 925 тис. грн). До кого ви звернетесь після прибуття на підприємство з ідеєю провести подібну модернізацію?

Варіанти відповіді:

- а) до начальника свого відділу;
- б) до головного технолога;
- в) до головного інженера;
- г) до співробітників свого відділу.

Завдання 2

Перед вами, старшим інженером бюро нової техніки великого машинобудівного підприємства, – винахідник, що пропонує абсолютно новий кривошипно-шпіндельний верстат з дистанційним управлінням. Які ваші дії?

Варіанти відповіді:

- а) чітко і безапеляційно не приймете цю «дику» і зовсім нереальну пропозицію;
- б) запропонуєте винахіднику розробити необхідну документацію і зробити діючий макет, бо інакше неможливо оцінити подану ідею;
- в) сформулюєте питання, на які повинен буде відповісти винахідник під час наступної зустрічі.

Завдання 3

Які фірми першими беруть на себе освоєння нової техніки і технології? Назвіть ці фірми і дайте коментар.

Завдання 4

Дайте відповідь на питання про причини купівлі вами нового телевізора:

- а) Ви купуєте тому, що: – у вас немає телевізора; – ви замінюєте старий на новий; – вам потрібен ще один (який числом).
- б) Які параметри в обраному телевізорі вас приваблюють? Розташуйте переваги одну за одною:
  - розмір екрана;
  - система управління;
  - якість зображення;
  - дизайн;
  - можливість комплектації;
  - габарити.
- в) Чи є у вас телевізор даного виробника? Поставте в потрібному місці знак «+».

Завдання 5

Є такі інноваційні проекти:

- а) пропонується добувати прісну воду, розтоплюючи під сонячними променями айсберги, прибуksовані до берега жаркої країни з Антарктиди або Гренландії;
- б) пропонується використовувати як холодильник звичайний ящик, піднятий на аеростаті на висоту, де температура навколишнього повітря нижче нуля;
- в) пропонується саджати картоплю на занурену в землю металеву стрічку з отворами. При збиранні врожаю достатньо буде намотати цю стрічку на барабан: усі бульби будуть зібрані швидко і без втрат. Чи реальні проекти? Який з них, на вашу думку, міг би бути реалізований уже в наші дні?

Завдання 6

Один досвідчений менеджер рекомендував доручати вирішення найскладнішого завдання найледачішому співробітнику. Чим ви це можете пояснити?

Завдання 7

Яка головна відмінність науки від лженауки, наприклад, астрономії від астрології?

Завдання 8

Назвіть показники технічного рівня інтелектуального продукту.

Завдання 9

У конструкторському відділі, що розробляє прилади технічного контролю, розпочато дослідницьку роботу, що має привести до створення нового сімейства приладів. Керує роботою кандидат наук – ентузіаст нового напрямку. У групі проєктантів головний конструктор і молодий інженер. Поточна тематика відділу потребує час від часу підключення кожного з трьох проєктантів, але половину робочого дня (або більше) вони можуть працювати на «свою тему». Чим, на ваш погляд, закінчиться проєкт? Як ви організували б роботи зі створення нової розробки?

Завдання 10

Група співробітників неспеціалізованого малого підприємства «Інженерна ідея» винайшла нову копильну установку, у якій м'ясо, птиця і риба копяться за 10 хвилин. Експериментальний зразок установки виправдав сподівання винахідників. Установка виявилася компактною, дим не виділяється, копчені продукти високої якості. Якби ви були директором малого підприємства «Інженерна ідея», то який би варіант діяльності вибрали:

- а) організація спільного розроблення і випуску копильні з яким-небудь великим підприємством або науково-виробничим об'єднанням;
- б) складання ліцензійного договору з яким-небудь підприємством або науково-виробничим об'єднанням на право розроблення і випуску копильні;
- в) самостійне розроблення документації, випуск зразків копильні і подальше її серійне виробництво в кооперації;
- г) патентування установки від імені малого підприємства «Інженерна ідея» і наступний продаж патенту без проведення спеціальних розробок.

Завдання 11

Існує чотири групи критеріїв оцінювання ринкових перспектив інноваційного продукту: ринкова, товарна, збутова, виробнича. Які чинники характеризують кожну групу?

ТЕМА 4. ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: інноваційна політика, стратегія, стратегічна спрямованість, тип інноваційної політики, принципи формування інноваційної політики, елементи інноваційної політики.

Питання для обговорення:

1. У чому сутність інноваційної політики підприємства? Чим обумовлена необхідність її розроблення?
2. Охарактеризуйте типи інноваційної політики підприємства і покажіть їх зв'язок із стратегією.
3. Вкажіть головні завдання інноваційної політики підприємства незалежно від типу обраної стратегії.
4. Охарактеризуйте основні складові інноваційної політики.
5. Поясніть вплив організаційної культури на інноваційну політику підприємства.
6. Наведіть приклади взаємодії маркетингової і технічної складових інноваційної політики на стадії освоєння інновації.

7. Вкажіть зв'язок між елементами інноваційної політики у процесі реалізації інноваційних рішень на різних стадіях життєвого циклу інновацій.
8. Опишіть основні принципи формування інноваційної політики.
9. Охарактеризуйте роль принципу стратегічної спрямованості у забезпеченні ефективності інноваційної політики.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Поняття інноваційної політики підприємства.
2. Сутність і види інноваційної стратегії підприємства.
3. Принципи формування інноваційної політики підприємства.
4. Складові елементи інноваційної політики підприємства.

Знайдіть правильну відповідь:

1. Інноваційна політика підприємства передбачає:

- а) створення нових робочих місць;
- б) оновлення вироблюваної продукції;
- в) підвищення техніко-технологічного рівня виробництва;
- г) диверсифікацію виробництва.

2. Стратегія інноваційної діяльності спрямована на прийняття рішень відносно:

- а) нових ринків збуту продукції;
- б) оцінки рівня ризику витрат;
- в) наукових досліджень та конструкторських розробок;
- г) досягнення конкурентної переваги підприємства.

3. Назвіть, яка інноваційна стратегія визначається тим, що характер технологічних змін фірми підпорядкований політиці іншої фірми, яка є головною на даному ринку продукції і виступає замовником у кооперативних зв'язках:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;
- г) залежна;
- г) традиційна.

4. Назвіть, яка інноваційна стратегія пов'язана з використанням поліпшуючих інновацій та визначається позицією поруч і трохи позаду піонерних технологічних змін:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;
- г) залежна;
- г) традиційна.

5. Поясніть, яка інноваційна стратегія пов'язана з копіюванням технології виробництва продукції фірм-піонерів, виходом на ринок інтелектуальної власності:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;
- г) залежна;
- г) традиційна.

6. Назвіть, яка інноваційна стратегія пов'язана з прагненням фірми досягти технічного та ринкового лідерства шляхом створення та впровадження нових продуктів:

- а) наступальна;
- б) захисна;

- в) імітаційна;
- г) залежна;
- г) традиційна.

7. Інноваційна діяльність підприємства:

- а) не залежить від розмірів виробництва;
- б) зумовлена розмірами підприємства;
- в) залежить від ступеня ризику інноваційного рішення.

8. Інноваційна політика підприємства – це:

- а) частина стратегії підприємства, що полягає у впровадженні цільових змін у виробничий процес;
- б) частина стратегії, спрямована на реалізацію шляхів впровадження інновацій;
- в) загальна стратегія підприємства, націлена на упровадження нових ідей та розробок у процес виробництва з метою їх комерційної реалізації.

9. При розробленні інноваційної стратегії підприємства враховуються:

- а) ринкова позиція підприємства;
- б) науково-технічна політика підприємства;
- в) життєвий цикл продукту;
- г) усі відповіді правильні.

10. Дайте відповідь, яка інноваційна стратегія пов'язана з удосконаленнями форми і сервісу продукції, закріпленням певних інноваційних форм на тривалий період їх «життєвого циклу»:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;
- г) залежна;
- г) традиційна.

11. Розроблення інноваційної стратегії підприємства спирається на:

- а) аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища;
- б) фінансову стійкість підприємства;
- в) аналіз конкурентної позиції підприємства;
- г) аналіз фінансового стану конкурентів.

12. Назвіть, яка з інноваційних стратегій пов'язана з високим рівнем фінансових ризиків:

- а) наступальна;
- б) захисна;
- в) імітаційна;
- г) залежна;
- г) традиційна.

13. Розроблення інноваційної стратегії підприємства починається з:

- а) формулювання загальної мети підприємства;
- б) складання плану інноваційної діяльності підприємства;
- в) вибору джерел фінансування інноваційного проекту;
- г) оцінювання ринку збуту.

14. Назвіть, які з перелічених чинників не перешкоджають проведенню інноваційної діяльності у великих організаціях:

- а) узгодженість роботи всіх підрозділів;
- б) складність структури ієрархії;
- в) стимулювання інноваційних заходів;
- г) опір змінам.

Завдання 1

Припустимо, ви генеральний директор НВО «Аналітиконтроль» і розглядаєте програму освоєння нового цифрового приладу. Які пропозиції ви включили б до інноваційної політики? Які аспекти інноваційної політики, на ваш погляд, є найважливішими?

Завдання 2

Постійні нововведення в різноманітних сферах управління є основою процвітання будь-якої компанії. Водночас менеджеру часто доводиться стикатися з опором перемінам. Які, на вашу думку, дії може започаткувати менеджер, щоб перебороти таку протидію інноваціям? Яку інноваційну програму ви запропонуєте, якщо вас призначать інноваційним менеджером?

Завдання 3

Один з головних інженерів-електронщиків США у свій час організував власну фірму «Інтел». Остання одержала фінансову підтримку в розмірі кількох мільйонів доларів і на початку 70-х років на ринку з'явилася новинка. Дайте відповідь: 1. Що це за новинка? 2. Що зумовило цю подію?

Завдання 4

Якось до Р. Нойса звернулася за порадою його дружина, що мала свій бізнес. До неї зайшли двоє юнаків із проханням про фінансову підтримку. Вони створили малу фірму і мали намір запропонувати оригінальну новинку. Р. Нойс сказав, що новинка юнаків не буде мати попиту на ринку і тому не варто витрачати свої гроші. Проте дружина вчинила інакше – уклала кілька десятків тисяч доларів у нову фірму «Apple». Саме цій фірмі, що одержала від інвесторів декілька мільйонів доларів на реалізацію свого інноваційного проекту, вдалося випустити на ринок другу (після мікропроцесора) революційну новинку в цій галузі. Що це за новинка?

ТЕМА 5. ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: інноваційний потенціал, інноваційні зміни, оцінювання інноваційного потенціалу, ресурсний потенціал, інтегральна оцінка потенціалу, SWOT-аналіз.

Питання для обговорення:

1. Як впливає рівень готовності організації до інноваційних змін на його інноваційний потенціал?
2. Які складові інноваційного потенціалу організації?
3. Якими методами визначається рівень інноваційного потенціалу організації?
4. Розкрити особливості SWOT-аналізу та описати методiku його проведення.
5. Охарактеризувати слабкі та сильні сторони організації, що впливають на його інноваційний потенціал.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Поняття і сутність інноваційного потенціалу підприємства.
2. Складові інноваційного потенціалу.
3. Методи оцінювання інноваційного потенціалу.

Завдання 1

Назвіть, які чинники визначають зовнішнє (зн), а які внутрішнє (вн) середовище функціонування інноваційного підприємства:

- 1) кадри;

- 2) конкуренція;
- 3) ризик;
- 4) кон'юнктура;
- 5) можливість випуску продукції;
- 6) ступінь свободи підприємства;
- 7) ринок;
- 8) конкурентоспроможність продукції;
- 9) екологія;
- 10) науково-технічний рівень продукції;
- 11) джерела ресурсів;
- 12) внутрішня кооперація.

Завдання 2

Що таке «якість продукції» більш-менш зрозуміло. А що таке «якість управління»? Сформулюйте не менше 4-х характеристик поняття «якість управління». Чи можна вимірювати якість управління для кожного конкретного підприємства? Якщо так, то охарактеризуйте відповідні процедури.

Завдання 3

До якої школи теорії управління належать прізвища:

- Е. Майо;
- А. Файоль;
- Ф. Тейлор.

Завдання 4

Як співвідносяться поняття «управління» та «менеджмент»? Аргументуйте.

Завдання 5

У чому сутність вихідного принципу функціонування і розвитку системи управління?

Завдання 6

Що, на думку вчених, насамперед має бути об'єктом управління?

Завдання 7

Що не характеризує лінійну форму управління?

Завдання 8

У чому полягають переваги функціональної структури управління? Наведіть цю структуру (схему) і прокоментуйте.

Завдання 9

Які посади займають вищі менеджери? Наведіть конкретні структури і прокоментуйте.

Завдання 10

Сучасний менеджер, що займається інноваційною діяльністю, повинен мати раціональне мислення. Діалектику розумового процесу сучасного українського менеджера можна охарактеризувати такими рисами:

- панорамність мислення й фахової предметності (знання деталей і тонкощів управління);

- уміння розуміти, приймати і використовувати точки зору, позиції, думки, протилежні власним, і одночасно проводити свою принципову лінію;
- протидія неділовому натиску зверху, не переходячи при цьому в опозицію до керівництва;
- уміння не погоджуватися, не стаючи при цьому неприємним;
- схильність до нових ідей і досягнень, спроможність відрізнити їх від прожектерства; – спроможність ризикувати, рідко помилятися з істотною шкодою для бізнесу;
- гранична тактовність і ввічливість у відносинах з людьми і жорсткою вимогливістю до будь-яких відхилень від правил роботи;
- демократичність.

1. Згодні ви з викладеними положеннями чи у вас є аргументовані заперечення? Підготуйте систему своїх доказів.

2. Чим відрізняється від ідеалу ваша власна організація мислення? Які риси сучасного мислення ви вважаєте за необхідне активно в собі розвивати?

Завдання 11

У рамках управління інноваціями особливе місце посідає менеджмент за допомогою поставлення цілей. Тут мова йде про процес, при якому керівник і співробітник разом:

- визначають завдання фірми;
- уточнюють відповідальність, тобто очікувані результати;
- використовують результати для управління компанією.

Спочатку керівництво фірми формулює стратегічні цілі. Далі, на кожному нижчому рівні, ці цілі наповнюються підцілями і встановленими термінами виконання. Періодично обговорюється: чи потрібно коригування курсу; чи реалістично сформульовані цілі. Найефективнішим є метод, коли співробітники:

- знають, що від них очікують;
- згодні взяти на себе зобов'язання щодо досягнення поставлених цілей.

Цілі мають бути:

- коректними;
- доступними для огляду;
- реалістичними.

1. Сформулюйте свою думку про метод менеджменту «поставлення цілей». У чому його сильні і слабкі сторони?

2. Які особливості застосування менеджменту за допомогою поставлення цілей у сучасних українських умовах ви могли б назвати?

Завдання 12

Постійні нововведення в різноманітних сферах управління є основою процвітання будь-якої компанії. Водночас менеджеру доводиться часто стикатися з опором перемінам.

1. Які, на вашу думку, дії може почати менеджер, щоб перебороти таку протидію інноваціям?

2. Яку програму інновацій ви запропонуєте, якщо вас призначать менеджером фірми?

Завдання 13

Менеджмент має два головні напрями – маркетинг і інновації. Дайте відповідь на такі питання:

а) Який напрям у діяльності комерційної інноваційної фірми ви вважаєте найважливішим і чому?

б) З яких елементів стосовно до сучасних українських умов складається: система маркетингу інноваційної фірми; система її інновацій?

Завдання 14

Уявіть собі, що професор інноваційного менеджменту Джон Менеджмайстер (США) погодився проконсультувати керівництво одного з універсамів у м. Києві. Універсам ледве зводить кінці з кінцями, прибуток невеликий.

Які рекомендації, на вашу думку, дав би професор Джон Менеджмайстер:

а) перейти на відрядні відносини;
б) стати акціонерним підприємством і розповсюдити акції серед робітників універсаму; в) реорганізувати структуру управління універсаму в напрямі її горизонтування;

г) збільшити зацікавленість робітників універсаму в результатах праці, наприклад, преміями, що залежать від отриманого прибутку?

РОЗДІЛ 2. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ТЕМА 6. КОМПЛЕКСНА ПІДГОТОВКА ВИРОБНИЦТВА

Ключові слова: комплексна підготовка, науково-технічний прогрес, технічна підготовка, технологічна підготовка, технічний рівень, технічна документація, технологія, мінлива технологія, стабільна технологія.

Питання для обговорення:

1. У чому виражається значення комплексної підготовки для впровадження нового товару?
2. Які етапи комплексної підготовки виробництва?
3. З чого починається підготовка виробництва до випуску нової продукції?
4. В чому особливості етапу проведення НДДКР?
5. В чому особливості життєвого циклу інновації з довготерміновим етапом НДДКР?
6. На якому етапі відбувається комерціалізація нововведення?
7. Чим технічна підготовка відрізняється від технологічної?
8. Що уявляє собою документальна підготовка?
9. Як зв'язані між собою документальна, технічна та виробнича підготовка?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Сутність і значення комплексної підготовки виробництва.
2. Етапи комплексної підготовки виробництва.
3. Технічна підготовка виробництва.
4. Технологічна підготовка виробництва.
5. Організаційна підготовка виробництва.
6. Документальна підготовка виробництва.
7. Види технологій та значення вибору технології для успішного здійснення інноваційних процесів.

Знайдіть правильну відповідь:

1. Для одержання позитивних результатів під час проведення розрахунків ефективності інноваційного проекту є необхідним:

- а) узгодження в розрахунках за часом грошових потоків;
- б) урахування масштабу проекту;
- в) вибір моменту для дисконтування;
- г) установавання обсягу витрат і вигод проекту;
- г) визначення складності проекту.

2. Проекти затверджуються лише тоді, коли чиста поточна вартість:

- а) менша нуля;
- б) більша нуля;
- в) дорівнює нулю;
- г) більша одиниці.

3. За умови заданого ризику, індекс прибутковості – це:

- а) очікуваний рівень прибутковості;
- б) той граничний рівень прибутковості, нижче якого інвестори не відхиляють проект;
- в) рівень прибутковості, що дорівнює безризиковій ставці;
- г) рівень прибутковості, що дорівнює чистому приведеному доходу проекту;
- г) ніщо з переліченого.

4. Якщо індекс рентабельності інновацій дорівнює одиниці, то інтегральний ефект:

- а) менший 0;
- б) дорівнює 0;
- в) більший 0.

5. Інноваційний проект є економічно ефективним, якщо індекс рентабельності інновацій:

- а) дорівнює 0;
- б) більший 0, але менший 1;
- в) дорівнює 1;
- г) більший 1.

6. Недоотримана вигода від інноваційного проекту – це:

- а) шкода навколишньому середовищу;
- б) втрати;
- в) вигоди мінус втрати;
- г) вигода «з проектом» мінус втрати «без проекту»;
- г) ніщо з переліченого.

7. Оцінка населення, що мешкає в зоні реалізації інноваційного проекту, потребує:

- а) оцінити населення з погляду демографічних, соціальних особливостей, умов проживання;
- б) оцінити населення з погляду зайнятості, відпочинку і визначити міру впливу проекту на ці параметри;
- в) оцінити умови поліпшення рівня життя;
- г) оцінити ступінь впливу проекту на умови проживання, зайнятості і відпочинку населення;
- г) спрогнозувати зміну соціокультурних параметрів населення.

8. Соціальні наслідки інноваційних проектів оцінюються:

- а) бенефіціаторами проекту;
- б) учасниками проекту;
- в) населенням країни;
- г) аналітиками, що готують проект;
- г) усі попередні відповіді правильні.

9. Економічна придатність інноваційного проекту означає:

- а) можливість підвищення якості життя населення;

б) розмір чистого економічного прибутку проекту;
в) міру сприяння проекту досягненню встановлених країною цілей економічного розвитку;

г) найпривабливіший із погляду економічних вигод проект;
г) вирішення екологічних проблем.

10. До побічних ефектів інноваційного проекту не належать:

а) збільшення обсягів попиту на ресурси, необхідні для реалізації проекту;
б) розвиток соціальної інфраструктури в регіоні реалізації проекту;
в) зміна в структурі сімей;
г) забруднення водяного і повітряного басейнів;
г) зростання рівня зайнятості.

11. За яким критерієм показники ефекту інноваційної діяльності поділяються на локальні та загальнодержавні:

а) за місцем одержання;
б) за метою визначення;
в) за ступенем збільшення;
г) за часом урахування результатів і витрат.

12. За яким критерієм показники ефекту інноваційної діяльності поділяються на абсолютні та порівняльні:

а) за місцем одержання;
б) за метою визначення;
в) за ступенем збільшення;
г) за часом урахування результатів і витрат.

13. За яким критерієм показники ефекту інноваційної діяльності поділяються на одноразові та мультиплікаційні:

а) за місцем одержання;
б) за метою визначення;
в) за ступенем збільшення;
г) за часом урахування результатів і витрат.

14. Які показники ефективності інноваційного проекту не враховують чинник часу:

а) норма прибутку;
б) період окупності;
в) індекс рентабельності;
г) внутрішня норма дохідності.

Задача 1

Ваш конкурент рік тому заснував мале підприємство «Руслан». Незважаючи на перспективне поле діяльності (розроблення і виготовлення дельтапланів усіх видів) і допомогу з боку концерну, справи «Руслана» йдуть не кращим чином. Яке рішення, на Ваш погляд, є оптимальним:

а) замінити директора малого підприємства «Руслан», порадившись з головними спеціалістами, хто з колективу має необхідні якості;
б) пошукати підходящого лідера «на стороні»;
в) забезпечити перепідготовку і відповідне навчання директора «Руслана»;
г) дати можливість ще рік «поборсатися» теперішньому директорові, а поки нічого не змінювати.

Задача 2

Запропоновані до впровадження три винаходи. Визначіть, який з них найрентабельніший, якщо відомо, що інвестиції: по першому винаходу становлять 446,5 грн, по

другому – 750,6 грн, по третьому – 1250,0 грн; очікуваний прибуток: по першому виходу становить – 640,2 грн, по другому – 977,5 грн, по третьому – 1475,5 грн.

Задача 4

Проектний інститут розробляє технологічний процес (потокової лінії) з переробки сільськогосподарської сировини. Вартість проектних робіт становить 64 тис. грн, які мають бути освоєні протягом двох років: 44 тис. грн – першого року і 20 тис. грн – другого. Виготовлення технічних засобів триватиме рік. Вартість обладнання 70 тис. грн, а монтажу – 24 тис. грн, який також має бути виконаний протягом року. Освоєння проєктованого технологічного процесу дасть змогу переробляти щорічно 1000 т сировини і виробляти 200 тис. банок консервної продукції за ціною 2,1 грн за банку. Собівартість продукції 1,6 грн за банку. Супутні капіталовкладення становлять 1100 грн щорічно. Термін експлуатації потокової лінії 5 років. Обчисліть економічний ефект від використання нової технології.

Задача 5

Визначте величину комерційного ефекту у виробника і споживача нової формувальної машини, якщо витрати на її виробництво становлять 5250 грн, рентабельність виробництва 42 %, ставка податку на прибуток 30 %. Використання машини дає можливість довести потужність цеху до 3000 шт. на рік. Ціна виробу становить 1,7 грн, а собівартість – 1,02 грн. Супутні капіталовкладення дорівнюють 500 грн щорічно. Термін експлуатації машини згідно з технічною документацією 4 роки.

Задача 6

Поясніть, як інвестиції в людський капітал збільшують продуктивність праці, рівень заробітної плати, прибуток робітників. Поясніть, чому так або чому інакше.

Задача 7

Скільки відсотків свого товарообігу витрачає середня фірма на наукові дослідження і розробки?

Задача 8

Вам пропонується інвестувати два інноваційні проєкти на вибір. При цьому варто враховувати, що: – перша інвестиція припускає втрату 1 млн грн з імовірністю 0,5; – друга – втрату 2 млн грн з імовірністю 0,3. Яке рішення пов'язане з меншим ризиком?

Задача 9

Як називається ідея, пропозиція або проєкт, які після вивчення й опрацювання перетворюються в інновацію. Ваші обґрунтування.

Задача 10

Як правильно оцінити вартість інтелектуальної власності? Задача 14 Мале підприємство придбало новий прилад контролю параметрів якості виробів. Ціна приладу 1000 грн, супутні одноразові витрати, пов'язані з експлуатацією приладу, в сумі 300 грн розподілені по роках експлуатації рівномірно. Використання нового приладу дало змогу збільшити продуктивність до 8000 виробів на рік. Собівартість виробу – 72 грн, а ціна – 86 грн. Нормативний строк служби приладу – 4 роки. Обчисліть економічний ефект від придбання та експлуатації нового приладу.

Задача 11

Підприємство придбало новий напівавтомат вартістю 38 520 грн. Щорічно він випускатиме 50 000 виробів, ціна одного виробу – 2,2 грн. Поточні витрати на виробництво

виробу становлять 1,9 грн щорічно. Термін служби напівавтомата 5 років. Обчисліть економічний ефект від використання нового напівавтомата. Задача 17 Фабрика хутряних виробів придбала 5 нових швейних багатоопераційних машин вартістю 7500 грн кожна. За рік на кожній з машин можна обробити 800 виробів. Ціна виробу 2600 грн, а собівартість – 1580 грн. Технічною документацією передбачений строк служби машин такого класу 6 років. Визначити економічний ефект від експлуатації нових швейних машин.

Задача 12

Обчисліть, за скільки років окупляються витрати на придбання ліцензії на виготовлення побутової кухонної машини, якщо вартість ліцензії становить 30 тис. грн, а капітальні витрати на освоєння її випуску – 250 тис. грн. Собівартість машини 98 грн, рентабельність – 16 %. Річний обсяг виробництва – 1200 шт.

Задача 13

На підприємстві застосована нова технологічна лінія. Завдяки її використанню валові витрати на виробництво одиниці продукції (собівартість) зменшились з 4680 до 4520 грн. Оптова ціна одиниці продукції становить 5100 грн. Нову автоматичну лінію розраховано на випуск 220 тис. одиниць продукції щорічно. На її придбання і введення в дію вкладено 85 280 тис. грн інвестицій. Визначити рівень рентабельності нової технологічної лінії.

Задача 14

Підприємство придбало ліцензію на використання нової технологічної лінії. При її застосуванні прогнозна ціна одиниці виробу становитиме 1000 грн, обсяг продажу у 2002 р. дорівнюватиме 36 тис. од., в 2003 – 32 тис. од., у 2004 – 24 тис. од. Ставка роялті – 3 %. Розрахуйте ціну ліцензії при періодичних відрахуваннях (роялті).

Задача 15

Визначити індекс рентабельності інноваційного проекту та термін окупності інвестицій виходячи з таких даних: обсяг інвестицій в інноваційний проект становить 1200 тис. грн (на перший рік припадає 1000 тис. грн, на другий – 200 тис. грн). Грошові потоки, починаючи з другого року реалізації проекту, становитимуть 200 тис. грн, у наступні роки – відповідно 800, 1000, 1000, 1100 тис. грн. Дисконтна ставка – 5 %.

Задача 16

Підприємство передбачає реалізувати інноваційно-інвестиційний проект вартістю 200 тис. грн, практичне здійснення якого спрямоване на виробництво нового виду продукції. Очікуються такі грошові потоки: 1 рік – 40 тис. грн, 2 рік – 40 тис. грн, 3 рік – 60 тис. грн, 4 рік – 50 тис. грн. Необхідно визначити чистий приведений дохід та термін окупності інвестицій за умови, що дисконтна ставка дорівнює 5 %.

Задача 17

Підприємство застосувало у виробництві нові предмети праці в обсязі 50 од. та 70 од. Витрати предметів праці на одиницю продукції становлять відповідно 2,5 од./од. та 2,0 од./од. При використанні нових предметів праці ціна продукції дорівнюватиме 30 грн та 45 грн. Дайте вартісну оцінку основних результатів використання нових предметів праці.

ТЕМА 7. ОНОВЛЕННЯ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: технологія, техніка, техніко-технологічна база, технічний рівень, мінливість технології, відтворення технічної бази, технічна підтримка бази, відпрацювання технології.

Питання для обговорення:

1. У чому виражається значення комплексної підготовки для впровадження нового товару?
2. Які етапи комплексної підготовки виробництва?
3. З чого починається підготовка виробництва до випуску нової продукції?
4. В чому особливості етапу проведення НДДКР?
5. В чому особливості життєвого циклу інновації з довготерміновим етапом НДДКР?
6. На якому етапі відбувається комерціалізація нововведення?
7. Чим технічна підготовка відрізняється від технологічної?
8. Що уявляє собою документальна підготовка?
9. Як зв'язані між собою документальна, технічна та виробнича підготовка?
10. У чому сутність науково-технічного прогресу? У яких формах він реалізується стосовно розвитку техніки й технології?
11. Охарактеризуйте фактори, які впливають на вибір типу технології.
12. Покажіть графічно вплив інновації на параметри цільового розвитку організації.
13. Поясніть явище технологічного розриву.
14. У яких формах може здійснюватися технічний розвиток підприємства?
15. Укажіть основні показники технічного рівня підприємства. Як їх розраховують?
16. Назвіть види стратегій. При яких умовах вони застосовуються?
17. Що передбачає оновлення техніко-технологічної бази підприємства й продукції?
18. В чому полягає продуктово-тематичне планування інновацій?
19. Охарактеризуйте завдання та складові технологічної підготовки виробництва.
20. В чому особливість техніко-економічного планування?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Сутність науково-технічного прогресу та його вплив на техніко-технологічний розвиток підприємства.
2. Види технічного розвитку підприємства.
3. Напрямки підтримки технічного рівня підприємства.
4. Розвиток технології та її вплив на рівень технічного розвитку підприємства.
5. Основні показники оцінювання технічного рівня підприємства.

Знайдіть правильну відповідь:

1. **Техніко-технологічна база підприємства виробничої сфери – це:**
  - а) основні виробничі фонди підприємства;
  - б) складова потенціалу підприємства, здатна приносити економічну користь протягом тривалого часу, для якої характерні відсутність матеріальної основи отримання доходів;
  - в) системна сукупність найбільш активних елементів виробництва, яка визначає технологічний спосіб одержання продукції (виконання робіт, надання послуг), здійснюваний за допомогою машинної техніки та інших засобів;
  - г) виробнича потужність підприємства.

2. Механооснащеність праці – це:

- а) відношення середньорічної вартості машин та устаткування до кількості виробників у найбільшій зміні;
- б) кількість застосовуваних пристроїв, оснастки та інструментів у розрахунку на одну оригінальну деталь кінцевого виробу;
- в) відносний показник ефективності роботи підприємства;
- г) абсолютна величина перевищення кількості машин до кількості виробників продукції.

3. Технологічна складова ТТБ підприємства характеризується:

- а) виробничими машинами та устаткуванням;
- б) сукупністю установок та мереж для забезпечення виробництва всіма видами енергії;
- в) інформаційно-обчислювальною технікою і засобами зв'язку;
- г) сукупністю способів і прийомів переробки ресурсів та одержання готової продукції.

4. Технічна складова ТТБ підприємства включає:

- а) енергетичну базу підприємства;
- б) технічну базу інформаційних процесів;
- в) виробничі машини, устаткування;
- г) все перелічене вище;
- д) не включає жодну із складових.

5. До основних показників технічного рівня належать:

- а) показники рентабельності активів;
- б) показник економічної ефективності технічних нововведень;
- в) фондоозброєність;
- г) вартісна оцінка об'єкта промислової вартості.

6. Для визначення ступеня технічної оснащеності праці розраховують:

- а) енергоозброєність;
- б) надійність, довговічність;
- в) середній термін експлуатації;
- г) коефіцієнт фізичного спрацювання.

7. На етапі створення, освоєння нових видів продукції запроваджуються такі заходи:

- а) розробка нових стандартів (технічних умов), складання карт технічного рівня;
- б) розробка та застосування нових технологій;
- в) розраховується приріст виробничої потужності підприємства;
- г) зняття з виробництва застарілих видів продукції;
- д) правильні відповіді а) та г).

8. Головним недоліком чинного нині в Україні порядку розробки програми (планів) технічного розвитку підприємства є:

- а) брак коштів на підприємстві;
- б) недосконала законодавча база;
- в) механічне “підсумовування” різних пропорцій, брак їхньої реальної інтеграції в єдиний цілеспрямований комплекс заходів;
- г) необхідність попереднього опрацювання плану в режимі групової роботи.

9. Науково-технічний прогрес (НТП) – це:

- а) постійний процес створення нових і вдосконалення застосовуваних технологій, засобів виробництва і кінцевої продукції з використанням досягнень науки;
- б) процес нагромадження та практичної реалізації нових наукових та технічних знань;
- в) цілісна технічна система “наука-техніка-виробництво”;
- г) все перелічене вище.

10. Безпосередній розвиток техніко-технологічної бази підприємства включає в себе:

- а) модернізацію підприємства;
- б) технічне доозброєння підприємства;
- в) капітальний ремонт устаткування;
- г) жодна з відповідей неправильна.

11. До загального напрямку НТП відносять:

а) застосування прогресивних базових технологій;
б) створення нових і вдосконалення застосовуваних технологій, засобів праці, матеріалів тощо;

- в) застосування системи машин на підприємстві;
- г) використання гнучких автоматизованих систем.

12. Використовувані технології – це:

а) промислові зразки продукції підприємства;
б) раціоналізаторська пропозиція;
в) складова потенціалу підприємства, здатна приносити економічну користь протягом тривалого часу, для якої характерні відсутність матеріальної основи отримання доходів;

г) способи одержання й перетворення матеріалів, енергії, інформації, виготовлення продукції.

13. Підготовчий етап процесу економічного управління технічним розвитком підприємства включає в себе:

- а) визначення, ранжирування, виокремлення пріоритетів;
- б) аналіз виробничих умов;
- в) розробку, вибір критерію та оцінку ефективності можливих варіантів;
- г) узгодження обраних і схвалених рішень.

14. Які тенденції властиві сучасним технологіям?

а) перехід до малостадійних процесів через поєднання в одному технологічному агрегаті кількох операцій, що раніше виконувались окремо;
б) забезпечення в нових технологічних системах мало- або безвідходності виробництва;

- в) підвищення рівня комплексності механічних ліній;
- г) всі відповіді є правильними.

15. Що з перерахованого належить до науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт?

- а) мета дослідження (розробки);
- б) головний виконавець і співвиконавці;
- в) місця впровадження результатів;
- г) всі варіанти є правильними.

ТЕМА 8. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

Ключові слова: цілі розвитку, завдання планування, ресурсні обмеження, стратегічне планування, комплексність, цілеспрямованість, планомірність, оперативне планування, організаційні структури, функціональні структури, лінійні структури, проектно-цільові структури.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає сутність управління інноваціями на підприємстві?
2. Опишіть модель стратегічного планування інноваційної діяльності.

3. Охарактеризуйте основні етапи стратегічного планування інноваційної діяльності.
4. У чому полягають завдання і роль інноваційної стратегії у реалізації загальної стратегії розвитку підприємства?
5. Опишіть види інноваційних стратегій і наведіть приклади їх використання вітчизняними та зарубіжними підприємствами.
6. Вкажіть фактори, від яких залежить вибір підприємством типу інноваційної стратегії і опишіть матрицю вибору інноваційної стратегії.
7. Охарактеризуйте види оперативного планування інноваційної діяльності.
8. Які основні завдання організування виконання інноваційних проектів?
9. Охарактеризуйте сутність мережевих методів управління інноваційними проектами.
10. У чому полягають особливості стимулювання інноваційної діяльності? Які схеми стимулювання можуть бути використані для розробників нових методів виконання роботи? Нових продуктів?
11. Які відмінності механістичних та органічних організаційних структур? Які з них створюють кращі умови для інноваційної діяльності? Обґрунтуйте відповідь.
12. Опишіть організаційні форми реалізації інновацій у межах імітаційної стратегії. Вкажіть, які з них більше властиві вітчизняним підприємствам.
13. Охарактеризуйте організаційні форми реалізації інновацій у межах захисної і традиційної стратегії. Чим відрізняється внутрішнє підприємництво від бутлегерства?
14. Які організаційні форми реалізації інновацій можуть використовуватися у межах наступальної стратегії? Наведіть приклади їх використання вітчизняними підприємствами.
15. Охарактеризуйте переваги і недоліки дивізійних організаційних структур щодо управління інноваційними процесами.
16. У чому сутність програмно-цілевих та матричних організаційних структур та умови використання кожної із них?
17. Які переваги мережевих організаційних структур щодо створення та використання інновацій?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Завдання планування та види планів в інноваційній діяльності.
2. Принципи управління інноваційними процесами.
3. Функції управління.
4. Організаційні структури, їх особливості, переваги та недоліки.

Знайдіть правильну відповідь:

1. Якщо дані свідчать на користь «гіпотези про сигналізування», то:

- а) роки, проведені вами в коледжі, збільшують вашу продуктивність;
- б) роки проведені вами в коледжі, не обов'язково збільшують вашу продуктивність;
- в) роботодавець буде готовий сплачувати вам вищу зарплату по закінченні коледжу, тому що ви зможете випускати більше продукції, ніж індивідуум, що має тільки середню освіту;
- г) залежність ваших прибутків від віку не буде значно вищою, ніж в індивідуума із середньою освітою;
- г) правильна відповідь відсутня.

Примітка! «Гіпотеза про сигналізування» означає, що освіта сама по собі не збільшує продуктивність праці робітника. Відповідно до гіпотези освіта сигналізує потенційному роботодавцю, що претендент має корисні фахові якості. Проте існує свідчен-

ня того, що «гіпотеза про сигналізування» помилкова: освіта і справді підвищує продуктивність праці.

2. При порівнянні з фірмою –конкурентом, монополіст на ринку праці:

- а) буде сплачувати вищу зарплату і наймати більше робітників, ніж конкурентна фірма;
- б) буде сплачувати вищу зарплату і наймати менше робітників, ніж конкурент;
- в) буде сплачувати меншу зарплату і наймати менше робітників, ніж конкурент;
- г) найматиме таку саму кількість робітників, як і конкурентна фірма, але сплачуватиме їм нижче зарплату;
- г) не робитиме нічого з переліченого.

3. Якщо профспілки успішно можуть зрушити криву пропозиції для конкретного типу праці вліво, то в рівновазі:

- а) фірми змінять кількість праці, необхідної для виробництва;
- б) кількість найманої робочої сили зменшиться;
- в) виплачувана робітнику зарплата зросте;
- г) безробіття не збільшиться;
- г) відбудеться все зазначене вище.

4. Під «гіпотезою про сигналізування» розуміється:

- а) що диплом коледжу не підвищує безпосередньо граничну продуктивність робітника;
- б) що різниця в оплаті праці є результатом різної продуктивності праці;
- в) що диплом коледжу інформує роботодавця про визначні якості випускника;
- г) усе перелічене;
- г) нічого з переліченого.

5. Навчання робітника виконанню завдань, що корисне тільки на даному робочому місці, являє приклад:

- а) статистичної дискримінації;
- б) специфічного людського капіталу для фірми;
- в) абстрактного людського капіталу;
- г) загального навчання на робочому місці;
- г) прискореної підготовки робочих кадрів.

6. Програмне забезпечення –це:

- а) сукупність програм, використовуваних у роботі з комп'ютерами;
- б) сукупність програмних, організаційних і технічних засобів, призначених для централізованого накопичення інформації;
- в) іменна сукупність інформаційних одиниць у визначеній предметній сфері, що відбивають стан об'єктів і їхнього взаємозв'язку;
- г) пакети прикладних програм, що дають змогу обчислювати визначені задачі, не вдаючись до програмування;
- г) усі відповіді правильні.

7. Планування –це:

- а) функція управління;
- б) процес визначення цілей, що підприємство передбачає досягти за визначений період;
- в) процес визначення засобів, шляхів і умов досягнення поставлених цілей;
- г) правильні відповіді «а» і «в»;
- г) усі відповіді правильні.

8. Бізнес-план може розроблятися з метою:

- а) моделювання системи управління фірмою;
- б) подання до місцевих органів влади;
- в) розвитку управлінських можливостей підприємця;
- г) зацікавлення інвесторів;

г) надання інформації статистичним органам.

9. Генеральна комплексна програма дій, що визначає пріоритетні для підприємства проблеми, головні цілі і розподіл ресурсів для їхнього досягнення, називається:

- а) місією підприємства;
- б) стратегією підприємства;
- в) стратегічним завданням;
- г) цільовою програмою;
- г) правильної відповіді немає.

10. Специфічна діяльність за формування структури визначеного суб'єкта господарювання, координації взаємовідносин внутрішніх підрозділів, розподілу повноважень і відповідальності між конкретними керівниками і виконавцями є однією з функцій менеджменту. Це:

- а) організація;
- б) мотивація;
- в) планування;
- г) регулювання;
- г) контроль.

11. Процес ефективного формального і неформального впливу на людей у зв'язку з реалізацією місії підприємства (фірми) називається:

- а) лідерство;
- б) регулювання;
- в) комунікація;
- г) мотивація;
- г) організація.

12. При розробленні інноваційної стратегії підприємства враховуються:

- а) ринкова позиція підприємства;
- б) науково-технічна політика підприємства;
- в) життєвий цикл продукту;
- г) усі відповіді правильні.

13. Розроблення інноваційної стратегії підприємства починається з:

- а) формулювання загальної мети підприємства;
- б) розроблення плану інноваційної діяльності підприємства;
- в) вибору джерел фінансування інноваційного проекту;
- г) оцінювання ринку збуту.

14. Які з перелічених чинників не перешкоджають проведенню інноваційної діяльності у великих організаціях:

- а) узгодженість роботи всіх підрозділів;
- б) складність структури ієрархії;
- в) стимулювання інноваційних заходів;
- г) опір змінам.

15. Розроблення інноваційної стратегії підприємства ґрунтується на:

- а) аналізі зовнішнього та внутрішнього середовища;
- б) фінансовій стійкості підприємства;
- в) аналізі конкурентної позиції підприємства;
- г) аналізі фінансового стану конкурентів.

16. Які чинники впливають на формування стратегічних цілей діяльності підприємства:

- а) зміни на ринку;
- б) зміни зовнішнього середовища через державне регулювання;
- в) внутрішні зміни на підприємстві;
- г) зміни економічних, політичних і соціальних умов.

17. Система стратегічних цілей розвитку підприємства визначається:

- а) кон'юнктурою ринку;
- б) місією підприємства;
- в) поведінкою підприємств-конкурентів;
- г) умовами державного регулювання.

18. Яка організаційна структура управління сприяє інноваційній діяльності на підприємстві:

- а) лінійно-функціональна;
- б) матрична;
- в) дивізійна;
- г) лінійна.

19. Постійний систематичний пошук можливостей для створення нових товарів називається:

- а) генеруванням ідей;
- б) проектуванням нового товару;
- в) економічним обґрунтуванням створення нового товару.

20. Генерування ідей при плануванні інноваційної діяльності –це:

- а) систематичний пошук можливостей для створення нової продукції;
- б) пошук можливостей удосконалення технологічного процесу для підвищення конкурентного рівня підприємства;
- в) систематичний пошук можливостей для підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства.

ТЕМА 9. ІНФРАСТРУКТУРА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, інноваційна сфера, ринок інновацій, бізнесінкубатор, технопарк, технополіс, віоленти, експлеренти, патіенти, віоленти, кому-танти, консорціум, спільне підприємство, венчур.

Питання для обговорення:

1. Поняття про сферу інноваційної діяльності.
2. Особливості ринку новацій.
3. Поняття про інноваційну інфраструктуру.
4. Види підприємств-суб'єктів інноваційної діяльності.
5. Організаційні структури підтримки інноваційного бізнесу.
6. Особливості венчурного бізнесу.
7. Вкажіть чинники, несприятливі для розвитку венчурного підприємництва в Україні.
8. У чому сутність бізнес-інкубатора і які послуги він може надавати?
9. Хто може бути партнерами бізнес-інкубаторів?
10. За якими критеріями добирають учасників бізнес-інкубаторів?
11. Чи перспективними є бізнес-інкубатори в Україні? Що дає підстави для такого висновку?
12. Опишіть види регіональних науково-технічних центрів та їх функції.
13. У чому сутність технопарків і якими є шляхи їх виникнення?
14. Які основні завдання технопарку?
15. У чому полягає ефективність функціонування РНТЦ та науково-технологічних парків?
16. За яких умов можливе виникнення технополісів?
17. Охарактеризуйте завдання різних форм міжфірмової науково-технічної кооперації в інноваційних процесах.

18. Наведіть порівняльну характеристику різних типів технологічно орієнтованих спільних підприємств.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Охарактеризуйте основні складові сфери інноваційної діяльності
2. У чому сутність інноваційної інфраструктури?
3. Які підприємства відносять до інноваційних в Україні?
4. Охарактеризуйте поведінку щодо інновацій фірм-експериментаторів, патентів, кооперативів і венчурних фірм. Які з них є найпоширенішими в Україні?
5. У чому особливість заснування та діяльності венчурних фірм?
6. Охарактеризуйте типи венчурних фірм.

Задача 1

Європейське підприємство виявило намір придбати ліцензію на виготовлення інноваційної продукції у вітчизняного товаровиробника строком дії 10 років. За умови виготовлення інноваційної продукції виробничими потужностями європейське підприємство може виготовити до 25 000 одиниць на рік, при цьому необхідний обсяг інвестицій для освоєння нового способу виготовлення продукції становить 500 тис. дол., а економія поточних витрат у розрахунку на одиницю продукції становить 55 дол. Нова технологія виготовлення інноваційної продукції може бути освоєна європейським підприємством впродовж одного року. Пропонована винагорода для вітчизняного підприємства внаслідок продажу ліцензії становить 30% від загальної суми прибутку ліцензіата. При цьому сукупні витрати щодо підготовки та продажу ліцензії становитимуть близько 600 тис. грн. Обґрунтуйте доцільність продажу та дайте оцінку ефективності продажу ліцензії вітчизняним підприємством.

Задача 2

Підприємство «АВС» планує придбати технологічну лінію по виробництву валів. Вартість одного валу 276 гривень. При цьому змінні витрати у перерахунку на один вал становлять 184 гривень, постійні витрати (оренда, комунальні платежі, заробітна плата та ін.) – 11500000 гривень на місяць. Необхідно визначити при якому мінімальному обороті це придбання окупиться.

Задача 3

Підприємство «Дарт» має намір вийти на ринок з новим продуктом. Реалізація цього проекту коштуватиме 414 тис. грн. Обладнання буде використовуватися впродовж 4 років і не матиме залишкової вартості. Щорічний обсяг продажу упродовж цих років планується на рівні 13800 одиниць. Ціна продажу продукту становить 138 грн, а змінні витрати – 83 грн на одиницю продукту. Додаткові фіксовані витрати становитимуть 115 тис. грн. Необхідно розрахувати чисту теперішню вартість; процентне значення погіршення кожного з показників до тієї межі, за якою проект стає неприйнятним. Задача 13 Величина початкових інвестицій по проекту становить 41,4 тис. грн; очікувані доходи: у перший рік – 3450 грн, у наступні роки – 8280 грн щорічно. Необхідно прийняти рішення щодо доцільності реалізації даного проекту за умови, що вартість капіталу 10 %.

РОЗДІЛ 3. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 10. ЗАВДАННЯ І ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Ключові слова: інноваційна програма, система фінансування, інвестиції, прямі інвестиції, супутні інвестиції, венчурне фінансування, лізинг, франчайзинг, форфейтинг, інноваційний проект, власні кошти, залучені кошти, позикові кошти.

Питання для обговорення:

1. Хто може бути суб'єктом фінансування інноваційних процесів?
2. У чому полягають завдання системи фінансування інноваційної діяльності на рівні держави? На рівні окремих суб'єктів підприємницької діяльності?
3. Яким вимогам повинна відповідати фінансова політика підприємства?
4. З урахуванням яких вихідних принципів слід будувати систему фінансування інноваційної діяльності?
5. У чому сутність інноваційної програми та яких вимог слід дотримуватися при її фінансуванні?
6. Охарактеризуйте стадії фінансування та елементи інноваційної програми.
7. Опишіть групи інвестицій для фінансування інноваційних програм.
8. Охарактеризуйте джерела фінансових ресурсів підприємства.
9. У чому сутність мобілізації внутрішніх активів підприємства для фінансування інноваційного проекту?
10. Яким чином здійснюють обґрунтування джерел фінансування та вибір інвестора?
11. Хто такий стратегічний інвестор і чому в ньому зацікавлені вітчизняні підприємства? 12. У чому сутність венчурного капіталу?
13. У чому полягають сутність і переваги лізингу як форми фінансування інновацій? Хто є об'єктами та суб'єктами лізингу?
14. Опишіть відмінності між оперативним і фінансовим лізингом?
15. На яких умовах можна здійснювати фінансовий лізинг?
16. Охарактеризуйте види інноваційних проектів.
17. Опишіть загальну схему процедури обґрунтування і оцінювання здійсності інноваційного проекту.
18. Які основні джерела інвестицій для фінансування інноваційного проекту?
19. Яку роль відіграє ціна різних джерел капіталу для прийняття рішення про фінансування інноваційного проекту?
20. З якою метою складають бізнес-план інноваційного проекту? Які розділи він охоплює?
21. Які критерії можуть бути використані інвестором при прийнятті рішення щодо фінансування інновацій?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Завдання держави щодо фінансування інноваційних процесів.
2. Принципи, за якими будується система фінансування інноваційних процесів.
3. Сутність і види інвестицій.
4. Джерела фінансування інноваційної діяльності.
5. Механізми фінансування інноваційної діяльності.
6. Особливості фінансування інноваційних процесів венчурним капіталом, а також особливості лізингу, франчайзингу і форфейтингу.

Знайдіть правильну відповідь:

1. Інвестиції в людський капітал:

- а) підвищують рівень знань і навичок, втілених у свідомості й умінні населення;
- б) підвищують якість праці;
- в) роблять фізичний капітал продуктивнішим;
- г) можуть здійснюватися в процесі праці або шляхом одержання дипломованої освіти;
- г) дозволяють виконати все перераховане.

2. Інвестиції за характером участі в інвестуванні розділяються на:

- а) прямі і непрямі;
- б) валові і чисті;
- в) реальні і виробничі;
- г) іноземні і приватні.

3. Залежно від того, хто виступає інвестором, інвестиції поділяють на:

- а) прямі і портфельні;
- б) власні і залучені;
- в) внутрішні й іноземні;
- г) державні і приватні;
- г) внутрішні і залучені.

4. Фінансовими називають інвестиції:

- а) які фінансуються за рахунок фінансових засобів підприємства;
- б) які використовуються для придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів;
- в) спрямовані на вдосконалення активної частини основних фондів;
- г) вкладені в нематеріальні активи підприємства;
- г) використовують залучені кошти.

5. Інвестиційна діяльність підприємств може здійснюватися за рахунок:

- а) власних фінансових ресурсів;
- б) позикових фінансових засобів;
- в) залучених фінансових засобів;
- г) бюджетних інвестиційних асигнувань;
- г) безкоштовних і добродійних внесків, пожертвувань організацій, підприємств і громадян;
- д) усі відповіді правильні.

6. Позичкові джерела формування інвестиційних ресурсів – це:

- а) довгострокові кредити банку;
- б) безповоротно надані засоби на цільове інвестування;
- в) емісія акцій підприємства;
- г) страхова сума відшкодування збитків, зумовлених утратою майна;
- г) усі відповіді правильні.

7. Укладення, здійснювані іноземними громадянами, юридичними особами і державами, називають:

- а) іноземними інвестиціями;
- б) закордонними інвестиціями;
- в) приватними інвестиціями;
- г) спільними інвестиціями;
- г) добродійними інвестиціями.

8. Період окупності інвестицій характеризує:

- а) ступінь покриття поточних зобов'язань за рахунок поточних активів;
- б) рівень прибутковості інвестицій;
- в) термін, за який інвестиції цілком окупаються;
- г) правильні відповіді «а» і «в»;

г) усі відповіді неправильні.

9. Розмір грошового потоку по реальних інвестиціях обчислюється як:

а) сума валового прибутку й амортизаційних відрахувань від вартості матеріальних активів;

б) різниця між теперішньою вартістю грошових потоків і розміром прибутку, що виплачується інвестору;

в) розмір прибутку, що його планує одержати інвестор;

г) сума чистого прибутку й амортизаційних відрахувань;

г) правильної відповіді немає.

10. Відтворувальна структура інвестицій – це співвідношення довгострокових витрат на:

а) форми лише простого відтворення основних фондів;

б) форми лише розширеного відтворення основних фондів;

в) простого і розширеного відтворення основних фондів;

г) правильні відповіді «б» і «в»;

г) усі відповіді правильні.

11. Фінансові інвестиції – це:

а) укладення, що фінансуються за рахунок фінансових засобів підприємства;

б) укладення капіталу в дохідні види фондових інструментів;

в) укладення, спрямовані на вдосконалення активної частини основних фондів;

г) укладення капіталу в нематеріальні активи підприємства;

г) укладення, що фінансуються за рахунок залучених коштів.

12. Які цінні папери, що обертаються на фондовому ринку, не є фінансовими інструментами інвестування діяльності підприємства:

а) акції;

б) облігації;

в) опціони;

г) векселі;

г) ощадні сертифікати.

13. Пайові цінні папери – це:

а) інвестиційні сертифікати;

б) облігації;

в) векселі;

г) ощадні сертифікати;

г) казначейські зобов'язання.

14. Розмір грошового потоку по пайових цінних паперах розраховується як:

а) сума періодично виплачуваних відсотків і вартість їхньої реалізації по закінченні терміну їх використання;

б) сума періодично виплачуваних за ними дивідендів і вартість їхньої реалізації після закінчення терміну їх використання;

в) сума періодично виплачуваних відсотків і їхньої фіксованої вартості;

г) сума періодично виплачуваних дивідендів і їхньої ринкової вартості по закінченні терміну їх використання;

г) реальна вартість цих фінансових інструментів.

15. Інноваційний проект – це:

а) план довгострокових фінансових укладень;

б) бізнес-план;

в) програма дій з використання фінансових ресурсів;

г) завдання з визначеними вихідними даними і плановими результатами (цілями), що обумовлюють засіб його вирішення;

г) комплекс взаємопогоджених заходів, розроблених для досягнення визначених цілей протягом певного часу при встановлених ресурсних обмеженнях.

16. До головних ознак інноваційного проекту не належить:

- а) зміна стану після досягнення мети проекту;
- б) обмеженість у часі;
- в) обмеженість ресурсів;
- г) складність;
- г) неповторність.

17. Визначення мети інноваційного проекту не передбачає:

- а) визначення результатів діяльності на певний строк;
- б) обмеження ресурсів проекту;
- в) кількісну оцінку результатів проекту;
- г) доказів, що результати проекту можуть бути досягнуті;
- г) визначення умов, за яких результати проекту можуть бути досягнуті.

18. До внутрішнього середовища інноваційного проекту належать:

- а) кліматичні умови;
- б) рівень інформаційних технологій;
- в) умови і рівень життя;
- г) стиль керівництва проектом;
- г) рівень оподаткування.

19. До учасників інноваційного проекту не належить:

- а) замовник;
- б) субконтрактор;
- в) інвестор;
- г) контрактор;
- г) ділер.

20. До властивостей інноваційного проекту не відносять:

- а) масштаб;
- б) складність;
- в) якість;
- г) ризиковість;
- г) тривалість.

21. Середні інноваційні проекти – це проекти вартістю:

- а) від 1 до 5 млн доларів;
- б) від 5 до 10 млн доларів;
- в) від 10 до 50 млн доларів;
- г) від 50 до 100 млн доларів;
- г) від 100 до 500 млн доларів.

22. Короткострокові інноваційні проекти – це проекти тривалістю:

- а) до 1 року;
- б) до 2 років;
- в) до 3 років;
- г) до 4 років;
- г) до 5 років.

23. До етапів управління інноваційним проектом не відносяться:

- а) початок і побудова проекту;
- б) поточне управління й узгодження;
- в) криза проекту;
- г) оцінка проекту;
- г) завершення проекту.

24. На етапі початку і побудови інноваційного проекту здійснюється:

- а) планування і контроль;
- б) управління ризиком;
- г) управління організаційною структурою;

- г) проектний аналіз по аспектах;
- г) оцінювання стану проекту.

25. На які характеристики зовнішнього середовища в більшій мірі може вплинути інноваційний проект:

- а) природно-кліматичні;
- б) демографічні;
- в) соціально-культурні;
- г) етнічні;
- г) духовні.

26. Соціальний аналіз інноваційного проекту передбачає:

- а) визначення існуючого рівня соціального середовища;
- б) прогнозування можливого впливу проекту на соціальне середовище;
- в) оцінювання можливості змін соціального середовища проекту;
- г) усі попередні відповіді правильні;
- г) правильні лише «а» і «б».

27. Участь населення регіону в інноваційному проекті означає:

- а) надання робочої сили;
- б) моніторинг проекту;
- в) консультування щодо добору і планування проекту;
- г) усі попередні відповіді правильні;
- г) правильні лише «а» і «б».

Завдання 1

Чому витрати на наукові дослідження та розробки рівнозначні інвестиціям в основний капітал? Як ви вважаєте, чи відіграють винаходи і нововведення в економічному зростанні сьогодні таку ж важливу роль, як раніше? Поясніть.

Завдання 2

У США залежність між витратами часу на освіту і тим прибутком, що в майбутньому одержуватиме ця людина, має таку тенденцію: дворазове збільшення часу на освіту у порівнянні із середнім прибутком може привести до закінченні навчання до збільшення прибутків у 5 разів. Проаналізуйте цю думку і сформулюйте відповіді на такі питання:

- а) Що таке людський капітал?
- б) Що Ви розумієте під інвестиціями в людський капітал?

Завдання 3

Які розділи інвестиційного бізнес-плану необхідно вважати основними? Яка логіка побудови цих розділів?

Завдання 4

Є підсумкові показники інвестиційного проекту (тис. грн):

- а) прибуток від операцій – 21103;
- б) амортизаційні відрахування – 4647;
- в) інвестиційні витрати – 9390;
- г) податкові виплати – 8105.

Визначте чистий прибуток інвестиційного проекту та оцініть його ефективність, якщо норма рентабельності інвестиційних витрат має бути не меншою 80 %.

Завдання 5

Розкрийте сутність і специфіку лізингу в інноваційному менеджменті.

Завдання 6

Чому, знаючи, що комп'ютери та інші машини бувають ненадійні, люди продовжують ними користуватися?

Завдання 7

Назвіть джерела фінансування інноваційних проектів і дайте їхнє обґрунтування.

Завдання 8

Як розраховується термін окупності капітальних укладень у будівництво відповідно до інноваційного проекту?

Завдання 9

У якому сторіччі виникли перші акціонерні банки та в яких країнах?

ТЕМА 11. МОНІТОРИНГ ІННОВАЦІЙ

Ключові слова: моніторинг, інноваційна програма, патент, патентний пошук, технічна інформація, патентна інформація, інноваційні можливості.

Питання для обговорення:

1. Які характеристики нового товару формують його споживчу вартість?
2. За якими напрямками слід здійснювати моніторинг суб'єктів ринку з метою виявлення перспектив інноваційної діяльності?
3. Опишіть роль підприємця і підприємництва в інноваційному процесі.
4. Поясніть сутність систематичного і цілеспрямованого новаторства.
5. Охарактеризуйте джерела інноваційних можливостей за П. Друкером. Наведіть приклади.
6. Які ще джерела інноваційних можливостей криються в особливостях перехідного періоду?
7. З якою метою проводиться патентний пошук?
8. У чому сутність патентної чистоти винаходу?
9. Наведіть класифікацію технічної інформації за джерелами її розміщення.
10. За якими принципами класифікують бібліографічні покажчики?
11. Охарактеризуйте види патентного пошуку за типом вихідної інформації.
12. Які характеристики нового товару формують його споживчу вартість?
13. За якими напрямками слід здійснювати моніторинг суб'єктів ринку з метою виявлення перспектив інноваційної діяльності?
14. Опишіть роль підприємця й підприємництва в інноваційному процесі.
15. Поясніть сутність систематичного й цілеспрямованого новаторства.
16. Охарактеризуйте джерела інноваційних можливостей за П. Друкером. Наведіть приклади.
17. Як ще джерела інноваційних можливостей криються в особливостях перехідного періоду?
18. З якою метою проводиться патентний пошук?
19. У чому сутність патентної чистоти винаходу?
20. Наведіть класифікацію технічної інформації за джерелами її розміщення.
21. За якими принципами класифікують бібліографічні покажчики?
22. Охарактеризуйте види патентного пошуку за типом вихідної інформації.

Теми науково-дослідних робіт:

1. Необхідність моніторингу ринку інновацій.

2. Джерела інноваційних можливостей.
3. Сутність і значення патентного пошуку.
4. Види і джерела інноваційної інформації.

Задача 1

На підприємстві введена нова технологічна лінія. Завдяки її використанню витрати на виробництво одиниці продукції зменшилися з 4650 до 4310 грн. Оптова ціна одиниці продукції становить 5500 грн. Нову автоматичну лінію розраховано на випуск 250 тис. одиниць продукції щорічно. На її придбання і ведення в дію вкладено 85300 тис. грн. інвестицій. Визначити рівень рентабельності нової технологічної лінії.

Задача 2

Обчисліть за скільки років окупляться витрати на придбання ліцензії на виготовлення побутової машини, якщо вартість ліцензії становить 40 тис.грн., а капітальні витрати на освоєння її випуску - 300 тис.грн. Собівартість машини 100 грн., рентабельність - 17%, річний обсяг виробництва - 1400 шт.

Задача 3

Є три варіанти технології вироблення виробів. За даними розрахувати найефективніший варіант:

Показники	Варіанти		
	1	2	3
Інвестиції, тис.грн.	265	290	240
Витрати на виготовлення одного виробу, грн.	3,70	3,47	3,80
Річний обсяг виробництва, тис.шт.	80	120	90
Коефіцієнт ефективності капіталовкладень	15%		

Задача 4

Інвестор вклав у будівництво підприємства з обробки насінневого матеріалу кукурудзи 12 млн. грн. Щорічні надходження складуть: 1-й рік – 4 млн. грн., 2-й рік – 6 млн. грн. 3-й рік – 8 млн. грн. 4-й рік – 3 млн. грн. Ставка дисконтування – 20 %. Необхідно визначити внутрішню норму дохідності проекту.

Задача 5

У виробництво впроваджується новий агрегат. Визначити економічний ефект від використання нового агрегату з урахуванням чинника часу та питомих капіталовкладень.

Показники	Роки					
	1	2	3	4	5	6
Результати, грн	14260	15812	16662	18750	26250	28750
Витрати, грн	996	4233	10213	18140	18396	20148
Коефіцієнт дисконтування 10 %	0,9091	0,8264	0,7513	0,683	0,6209	0,5645

Задача 6

Внаслідок здійснення організаційно-технічних заходів на підприємстві, на які витрачено 780 тис. грн. капіталовкладень, суттєво зріс рівень спеціалізації його підрозділів, що сприяло значному поліпшенню техніко-економічних показників. З метою повнішої оцінки ефективності спеціалізації визначити: річний економічний ефект, процент підвищення рентабельності виробництва, фондівдачі та продуктивності праці, термін окупності. Дані для розрахунків наведені у таблиці.

Показник	До спеціалізації	Після спеціалізації
Річний обсяг виробництва продукції, шт.	38000	62000
Оптова ціна одиниці продукції, грн.	435	485
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	7187	8987
Собівартість одиниці продукції, грн.	396	373
Кількість промислово-виробничого персоналу, осіб	2066	2045
Транспортні витрати на перевезення напівфабрикатів, грн./шт.	25	31

ТЕМА 12. ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Ключові слова: економічна ефективність, економічний ефект, питомі капіталовкладення, зниження собівартості, дисконтування, норма дисконту, норма позичкового проценту, норма рентабельності, чиста теперішня вартість, нормативний коефіцієнт економічної ефективності, точка беззбитковості, строк окупності інноваційного проекту.

Питання для обговорення:

1. Чим визначається ефективність інновацій?
2. За якими критеріями оцінюють результати інноваційної діяльності?
3. З яких позицій оцінюють значущість інноваційного проекту?
4. Охарактеризуйте види ефекту від реалізації інновацій.
5. За якими показниками здійснюють економічну оцінку інновації?
6. Яким є загальний принцип оцінювання економічної ефективності інноваційної діяльності?
7. Яким чином упровадження новачій може вплинути на величину прибутку підприємства?
8. На чому ґрунтується розрахунок економічної ефективності інноваційного проекту?
9. Охарактеризуйте метод оцінювання економічної ефективності інноваційного проекту за показником ЧТВ. Яким чином може бути враховано рівень ризику, що супроводжує проект?
10. Охарактеризуйте метод оцінювання економічної ефективності інноваційного проекту за показником внутрішньої норми рентабельності.
11. Які показники використовують для порівняння комерційної вигідності альтернативних проектів?
12. Як розраховують термін окупності інвестицій, спрямованих на реалізацію інноваційного проекту?
13. З якою метою визначається точка беззбитковості інноваційного проекту?
14. Опишіть методику оцінювання економічної ефективності інновацій, спрямованих на зниження рівня виробничих витрат.
15. Як оцінюють ефективність придбання ліцензій? Продажу ліцензій?
16. За якими показниками оцінюють соціальну ефективність інноваційної діяльності?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Поняття про ефективність інновацій.
2. Види ефектів від інноваційної діяльності.
3. Сутність і значення економічного ефекту від впровадження інновацій.

4. Основні показники оцінювання ефективної інноваційної діяльності.
5. Дисконтування вартості грошей в часі у процесі визначення економічного ефекту.
6. Визначення точки беззбитковості та строку окупності інноваційного проекту.
7. Визначення економічного ефекту від впровадження інновацій, спрямованих на зниження собівартості продукції.
8. Визначення ефективності продажу та придбання ліцензій.

Знайдіть правильну відповідь:

1. Для одержання позитивних результатів під час проведення розрахунків ефективності інноваційного проекту є необхідним:

- а) узгодження в розрахунках за часом грошових потоків;
- б) урахування масштабу проекту;
- в) вибір моменту для дисконтування;
- г) установлення обсягу витрат і вигод проекту;
- г) визначення складності проекту.

2. Проекти затверджуються лише тоді, коли чиста поточна вартість:

- а) менша нуля;
- б) більша нуля;
- в) дорівнює нулю;
- г) більша одиниці.

3. За умови заданого ризику, індекс прибутковості – це:

- а) очікуваний рівень прибутковості;
- б) той граничний рівень прибутковості, нижче якого інвестори не відхиляють проект;
- в) рівень прибутковості, що дорівнює безризиковій ставці;
- г) рівень прибутковості, що дорівнює чистому приведенному доходу проекту;
- г) ніщо з переліченого.

4. Якщо індекс рентабельності інновацій дорівнює одиниці, то інтегральний ефект:

- а) менший 0;
- б) дорівнює 0;
- в) більший 0.

5. Інноваційний проект є економічно ефективним, якщо індекс рентабельності інновацій:

- а) дорівнює 0;
- б) більший 0, але менший 1;
- в) дорівнює 1;
- г) більший 1.

6. Недоотримана вигода від інноваційного проекту – це:

- а) шкода навколишньому середовищу;
- б) утрати;
- в) вигоди мінус утрати;
- г) вигода «з проектом» мінус утрати «без проекту»;
- г) ніщо з переліченого.

7. Оцінка населення, що мешкає в зоні реалізації інноваційного проекту, потребує:

- а) оцінити населення з погляду демографічних, соціальних особливостей, умов проживання;
- б) оцінити населення з погляду зайнятості, відпочинку і визначити міру впливу проекту на ці параметри;
- в) оцінити умови поліпшення рівня життя;

г) оцінити ступінь впливу проекту на умови проживання, зайнятості і відпочинку населення;

г) спрогнозувати зміну соціокультурних параметрів населення.

8. Соціальні наслідки інноваційних проектів оцінюються:

а) бенефіціарами проекту;

б) учасниками проекту;

в) населенням країни;

г) аналітиками, що готують проект;

г) усі попередні відповіді правильні.

9. Економічна придатність інноваційного проекту означає:

а) можливість підвищення якості життя населення;

б) розмір чистого економічного прибутку проекту;

в) міру сприяння проекту досягненню встановлених країною цілей економічного розвитку;

г) найпривабливіший із погляду економічних вигод проект;

г) вирішення екологічних проблем.

10. До побічних ефектів інноваційного проекту не належать:

а) збільшення обсягів попиту на ресурси, необхідні для реалізації проекту;

б) розвиток соціальної інфраструктури в регіоні реалізації проекту;

в) зміна в структурі сімей;

г) забруднення водного і повітряного басейнів;

г) зростання рівня зайнятості.

11. За яким критерієм показники ефекту інноваційної діяльності поділяються на локальні та загальнодержавні:

а) за місцем одержання;

б) за метою визначення;

в) за ступенем збільшення;

г) за часом урахування результатів і витрат.

12. За яким критерієм показники ефекту інноваційної діяльності поділяються на абсолютні та порівняльні:

а) за місцем одержання;

б) за метою визначення;

в) за ступенем збільшення;

г) за часом урахування результатів і витрат.

13. За яким критерієм показники ефекту інноваційної діяльності поділяються на одноразові та мультиплікаційні:

а) за місцем одержання;

б) за метою визначення;

в) за ступенем збільшення;

г) за часом урахування результатів і витрат.

14. Які показники ефективності інноваційного проекту не враховують чинник часу:

а) норма прибутку;

б) період окупності;

в) індекс рентабельності;

г) внутрішня норма дохідності.

Задача 1

Ваш конкурент рік тому заснував мале підприємство «Руслан». Незважаючи на перспективне поле діяльності (розроблення і виготовлення дельтапланів усіх видів) і допомогу з боку концерну, справи «Руслана» йдуть не кращим чином. Яке рішення, на Ваш погляд, є оптимальним:

- а) замінити директора малого підприємства «Руслан», порадившись з головними спеціалістами, хто з колективу має необхідні якості;
- б) пошукати підходящого лідера «на стороні»;
- в) забезпечити перепідготовку і відповідне навчання директора «Руслана»;
- г) дати можливість ще рік «поборсатися» теперішньому директорові, а поки нічого не змінювати.

Задача 2

Запропоновані до впровадження три винаходи. Визначіть, який з них найрентабельніший, якщо відомо, що інвестиції: по першому винаходу становлять 446,5 грн, по другому – 750,6 грн, по третьому – 1250,0 грн; очікуваний прибуток: по першому винаходу становить – 640,2 грн, по другому – 977,5 грн, по третьому – 1475,5 грн.

Задача 3

Проектний інститут розробляє технологічний процес (потокової лінії) з переробки сільськогосподарської сировини. Вартість проектних робіт становить 64 тис. грн, які мають бути освоєні протягом двох років: 44 тис. грн – першого року і 20 тис. грн – другого. Виготовлення технічних засобів триватиме рік. Вартість обладнання 70 тис. грн, а монтажу – 24 тис. грн, який також має бути виконаний протягом року. Освоєння проектного технологічного процесу дасть змогу переробляти щорічно 1000 т сировини і виробляти 200 тис. банок консервної продукції за ціною 2,1 грн за банку. Собівартість продукції 1,6 грн за банку. Супутні капіталовкладення становлять 1100 грн щорічно. Термін експлуатації потокової лінії 5 років. Обчисліть економічний ефект від використання нової технології.

Задача 4

Визначте величину комерційного ефекту у виробника і споживача нової формувальної машини, якщо витрати на її виробництво становлять 5250 грн, рентабельність виробництва 42 %, ставка податку на прибуток 30 %. Використання машини дає можливість довести потужність цеху до 3000 шт. на рік. Ціна виробу становить 1,7 грн, а собівартість – 1,02 грн. Супутні капіталовкладення дорівнюють 500 грн щорічно. Термін експлуатації машини згідно з технічною документацією 4 роки.

Задача 5

Поясніть, як інвестиції в людський капітал збільшують продуктивність праці, рівень заробітної плати, прибуток робітників. Поясніть, чому так або чому інакше.

Задача 6

Скільки відсотків свого товарообігу витрачає середня фірма на наукові дослідження і розробки?

Задача 7

Вам пропонується інвестувати два інноваційні проекти на вибір. При цьому варто враховувати, що: – перша інвестиція припускає втрату 1 млн грн з імовірністю 0,5; – друга – втрату 2 млн грн з імовірністю 0,3. Яке рішення пов'язане з меншим ризиком?

Задача 8

Як називається ідея, пропозиція або проект, які після вивчення й опрацювання перетворюються в інновацію. Ваші обґрунтування.

Задача 9

Як правильно оцінити вартість інтелектуальної власності?

Задача 10

Мале підприємство придбало новий прилад контролю параметрів якості виробів. Ціна приладу 1000 грн, супутні одноразові витрати, пов'язані з експлуатацією приладу, в сумі 300 грн розподілені по роках експлуатації рівномірно. Використання нового приладу дало змогу збільшити продуктивність до 8000 виробів на рік. Собівартість виробу – 72 грн, а ціна – 86 грн. Нормативний строк служби приладу – 4 роки. Обчисліть економічний ефект від придбання та експлуатації нового приладу.

Задача 11

Підприємство придбало новий напівавтомат вартістю 38 520 грн. Щорічно він випускатиме 50 000 виробів, ціна одного виробу – 2,2 грн. Поточні витрати на виробництво виробу становлять 1,9 грн щорічно. Термін служби напівавтомата 5 років. Обчисліть економічний ефект від використання нового напівавтомата.

Задача 12

Обчисліть, за скільки років окупляються витрати на придбання ліцензії на виготовлення побутової кухонної машини, якщо вартість ліцензії становить 30 тис. грн, а капітальні витрати на освоєння її випуску – 250 тис. грн. Собівартість машини 98 грн, рентабельність – 16 %. Річний обсяг виробництва – 1200 шт.

Задача 13

На підприємстві застосована нова технологічна лінія. Завдяки її використанню валові витрати на виробництво одиниці продукції (собівартість) зменшились з 4680 до 4520 грн. Оптова ціна одиниці продукції становить 5100 грн. Нову автоматичну лінію розраховано на випуск 220 тис. одиниць продукції щорічно. На її придбання і введення в дію вкладено 85 280 тис. грн інвестицій. Визначити рівень рентабельності нової технологічної лінії.

Задача 14

Підприємство придбало ліцензію на використання нової технологічної лінії. При її застосуванні прогнозна ціна одиниці виробу становитиме 1000 грн, обсяг продажу у 2002 р. дорівнюватиме 36 тис. од., в 2003 – 32 тис. од., у 2004 – 24 тис. од. Ставка роялті – 3 %. Розрахуйте ціну ліцензії при періодичних відрахуваннях (роялті).

Задача 15

Визначити індекс рентабельності інноваційного проекту та термін окупності інвестицій виходячи з таких даних: обсяг інвестицій в інноваційний проект становить 1200 тис. грн (на перший рік припадає 1000 тис. грн, на другий – 200 тис. грн). Грошові потоки, починаючи з другого року реалізації проекту, становитимуть 200 тис. грн, у наступні роки – відповідно 800, 1000, 1000, 1100 тис. грн. Дисконтна ставка – 5 %.

Задача 16

Підприємство передбачає реалізувати інноваційно-інвестиційний проект вартістю 200 тис. грн, практичне здійснення якого спрямоване на виробництво нового виду продукції. Очікуються такі грошові потоки: 1 рік – 40 тис. грн, 2 рік – 40 тис. грн, 3 рік – 60 тис. грн, 4 рік – 50 тис. грн. Необхідно визначити чистий приведений дохід та термін окупності інвестицій за умови, що дисконтна ставка дорівнює 5 %.

Задача 17

Підприємство застосувало у виробництві нові предмети праці в обсязі 50 од. та 70 од. Витрати предметів праці на одиницю продукції становлять відповідно 2,5 од./од. та

2,0 од./од. При використанні нових предметів праці ціна продукції дорівнюватиме 30 грн та 45 грн. Дайте вартісну оцінку основних результатів використання нових предметів праці.

Задача 18

З метою виробництва нової продукції підприємство вирішило взяти в оренду необхідне устаткування терміном на 5 років на умовах фінансового лізингу. Вартість обладнання 100 тис. грн. Для фінансування угоди лізингодавець бере банківський кредит на 5 років у сумі 100 тис. грн під 30 % річних зі щорічним погашенням відсотків. Річна норма амортизації – 20 %, розмір щорічної маржі лізингодавця – 3 %, щорічного страхового платежу – 2 %. Періодичність виплати лізингових платежів – щорічна. Розрахувати лізингові платежі. Які зміни відбудуться в розв'язанні задачі, якщо підприємство візьме в оренду устаткування на умовах оперативного лізингу. Розрахуйте лізингові платежі.

ТЕМА 13. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ключові слова: державна інноваційна політика, політика поштовху, політика ринкової орієнтації, політика структурних зрушень, політика соціальної орієнтації, авторські права, інструменти регулювання попиту та пропозиції, пільгове оподаткування, бюджетне фінансування.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризуйте типи державної інноваційної політики. Від чого залежить їх вибір?
2. Вкажіть основні завдання довгострокової та поточної інноваційної політики держави.
3. Охарактеризуйте методи та інструменти державної інноваційної політики. В чому полягає відмінність між прямими та непрямими методами?
4. Наведіть класифікацію інструментів державної інноваційної політики на основі підходу «попит – пропозиція».
5. Які засоби регулювання інноваційної діяльності використовуються державними структурами різних рівнів управління відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність»?
6. На яких засадах може здійснюватися державна фінансова підтримка інноваційних проектів?
7. Які інструменти пільгового оподаткування інноваційної діяльності використовуються у країнах із розвинутою ринковою економікою? Які пільги передбачені в Україні?
8. Розкрийте сутність понять «інтелектуальна власність», «авторське право», «промислова власність».
9. Що є об'єктами інтелектуальної власності? Охарактеризуйте їх.
10. Охарактеризуйте об'єкти промислової власності.
11. Які функції виконує торговельна марка? Висловіть власну думку щодо ролі торговельної марки у практиці діяльності підприємства.
12. Яким чином набувається право власності на торговельну марку? Коли це доцільно? Наведіть приклади відомих торговельних марок.
13. У чому полягає правовий захист комерційної таємниці?
14. Які способи передавання прав на інтелектуальну власність є найпоширенішими? Розкрийте їх сутність.
15. Охарактеризуйте види ліцензій.

16. Розкрийте сутність франчайзингу. Які вигоди мають суб'єкти франчайзингової угоди?
17. Розкрийте сутність і завдання державної інноваційної політики. Наведіть приклади негативного й позитивного впливу держави на економічний розвиток країни.
18. Охарактеризуйте типи державної інноваційної політики. Від чого залежить їх вибір?
19. Укажіть основні завдання довгострокової та поточної інноваційної політики держави.
20. Охарактеризуйте методи та інструменти державної інноваційної політики. В чому полягає відмінність між прямими та непрямими методами?
21. На яких засадах може здійснюватися державна фінансова підтримка інноваційних проектів?
22. Розкрийте сутність понять «інтелектуальна власність», «авторське право», «промислова власність».
23. Що є об'єктами інтелектуальної власності? Охарактеризуйте їх.
24. Охарактеризуйте об'єкти промислової власності.
25. Які ознаки патентоспроможності винаходу, корисної моделі, промислового зразка?

Теми науково-дослідних робіт:

1. Сутність державної інноваційної політики.
2. Типи інноваційної політики держави в залежності від економічної ситуації в країні.
3. Методи державного регулювання інноваційної діяльності.
4. Важелі і інструменти стимулювання інноваційної діяльності.
5. Створення системи патентного права (авторського права) та її значення для розвитку інноваційних процесів.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Метою індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ) є поглиблення і закріплення здобувачами вищої освіти теоретичних знань та набуття вмінь пов'язувати свої знання з практикою. Виконання ІНДЗ дає можливість навчитися самостійно використовувати й узагальнювати теоретичні положення та інформаційні матеріали, формулювати власні погляди стосовно невирішених проблем та обґрунтовувати висновки і пропозиції, спрямовані на їх вирішення.

Основні етапи виконання ІНДЗ

- I. Вибір теми та визначення завдань дослідження.
- II. Добір та вивчення літератури, збирання та обробка інформації.
- III. Складання плану роботи.
- IV. Написання та оформлення ІНДЗ.

ТЕМИ

1. Узагальнення досвіду різних підходів до класифікації інновацій.
2. Система кодування інновацій запропонована Р.А. Фатхундіновим.
3. Розподіл інновацій за типом новизни для ринку.
4. Моделі інноваційного процесу.
5. Основні тенденції розвитку економіки на сучасному етапі.
6. Еволюція технологічних укладів.
7. Історичні етапи зародження інноваційної теорії.
8. Внесок австрійського економіста Й.Шумпетера у розвиток інноваційної теорії.
9. Теорія «довгих хвиль» М. Кондратьєва.

10. Макроекономічне регулювання інноваційної діяльності. Державна інноваційна політика.
11. Мета та принципи регулювання інноваційної політики.
12. Оперативне та стратегічне державне регулювання інноваційної діяльності.
13. Методи державного регулювання інноваційної діяльності.
14. Система державного регулювання інноваційної діяльності.
15. Сутність, цілі та задачі формування інноваційної політики підприємства.
16. Місце інноваційної політики підприємства в загальній стратегії розвитку.
17. Складові елементи інноваційної політики підприємства.
18. Механізм формування інноваційної політики.
19. Розробка інноваційної стратегії.
20. Види інноваційних стратегій.
21. Особливості управління інноваційним процесом.
22. Методи та прийоми пошуку інноваційних ідей.
23. Планування як елемент менеджменту інновацій.
24. Стратегічне та оперативне планування в управлінні інноваціями.
25. Вибір організаційних структур управління інноваційною діяльністю.
26. Економічні передумови здійснення управління інноваційним розвитком підприємства.
27. Основні фактори, що впливають на циклічність інноваційного розвитку.
28. Концептуальні підходи до управління інноваційним розвитком.
29. Методи управління інноваційним розвитком підприємства.
30. Принципи формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств.
31. Оцінка і вибір варіантів інноваційного розвитку.
32. Наукові організації як джерело формування та реалізації інновацій.
33. Ринкові суб'єкти інноваційної діяльності.
34. Чинники, сприяючі та стримуючі зростання малих форм реалізації інноваційної активності.
35. Організаційні форми інтеграції науки й виробництва.
36. Специфіка вивчення попиту на інновації в Україні.
37. Сутність поняття «інноваційний потенціал».
38. Структурний аналіз попиту на інновації.
39. Сутність та економічна природа категорії "інформація".
40. Знання як стратегічний ресурс інноваційних змін.
41. Стратегічна парадигма інноваційного розвитку.
42. Інформаційні системи та технології обробки знань.
43. Моделювання інноваційного розвитку суспільства.
44. Організаційні форми фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності.
45. Фінансування науково-технічних та інноваційних програм і проектів.
46. Фінансування створення і функціонування технопарків та інших інноваційних структур.
47. Поняття «технологічного укладу», етапи його формування і розвитку, стан в Україні.
48. Особливості управління розвитком науки і техніки за сучасних умов діяльності підприємств.
49. Техніко-економічне і обсягово-календарне планування інноваційної діяльності.
50. Продуктово-тематичне планування інновацій: зміст і напрями.
51. План технічного переоснащення підприємства: зміст і структура.
52. План оновлення продукції підприємства: зміст і структура.
53. Прогнозування техніко-технологічних змін на підприємстві.
54. Ефективні організаційні структури управління інноваційними проектами.

55. Управління ризиками при виконанні інноваційних проектів.
56. Управлінська команда інноваційного проекту.
57. Управління якістю інноваційних проектів.
58. Інформаційні системи в управлінні інноваційними проектами.
59. Основні принципи вимірювання ефективності інноваційної діяльності.
60. Основні показники економічної ефективності інноваційних проектів.
61. Економічна оцінка соціальних результатів інноваційної діяльності.
62. Поняття «період окупності» в інноваційній діяльності.
63. Абсолютна й порівняльна ефективність інновацій.
64. Поняття «інтегрального» ефекту.
65. Аналіз ризиків інноваційних проектів.
66. Інтелектуальна власність та її трансформація в інноваційний продукт.
67. Визначення ринкової вартості ліцензії.
68. Сутність комерціалізації результатів інноваційної діяльності.
69. Інтелектуальна власність та її трансформація в інноваційний продукт.
70. Оцінка вартості інтелектуальної власності.
71. Способи комерціалізації інтелектуальної власності.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Інновації та охорона навколишнього середовища.
2. Інноваційний потенціал агропромислових формувань.
3. Інноваційна рента та квазірента.
4. Перспективи венчурного фінансування в Україні.
5. Інноваційна діяльність малих підприємств.
6. Роль НДДКР в сучасній економіці.
7. Пріоритети науково-технічного розвитку України.
8. Організація інноваційної діяльності на агропромислових формуваннях.
9. Світові прогнози інноваційно-технологічного розвитку.
10. Особливості маркетингу інновацій.
11. Характеристика ринку науково-технічної продукції.
12. Особливості ціноутворення на науково-технічну продукцію.
13. Види інноваційних стратегій.
14. Інтелектуальна власність як об'єкт інноваційного підприємництва.
15. Порядок створення і реєстрації інноваційного підприємства.
16. Іноземний досвід державного регулювання інноваційних процесів.
17. Діяльність агротехнологічних парків в Україні.
18. Стиль керівництва і формування інноваційної культури в організації.
19. Джерела виникнення інновацій.
20. Сутність технопарків та шляхи їх виникнення.
21. Нормативно-правова база інноваційної діяльності в Україні.
22. Особливості інноваційного розвитку в Україні.
23. Внесок К. Маркса в розвиток інноваційної теорії.
24. Методи та інструменти державного регулювання інноваційної діяльності.
25. Роль підприємців в інноваційній діяльності.
26. Внесок Г. Менша в теорію інноваційного розвитку.
27. Роль бізнес-інкубаторів в інноваційній діяльності.
28. Показники економічної оцінки інновацій.
29. Внесок Р. Фостера в розвиток інноваційної теорії.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ІСПИТУ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Економіка і організація інноваційної діяльності»**

1. Важелі і інструменти стимулювання інноваційної діяльності.
2. Види ефектів від інноваційної діяльності.
3. Види і джерела інноваційної інформації.
4. Види попиту на інноваційні продукти.
5. Види технічного розвитку підприємства.
6. Види технологій та значення вибору технології для успішного здійснення інноваційних процесів.
7. Визначення економічного ефекту від впровадження інновацій, спрямованих на зниження собівартості продукції.
8. Визначення ефективності продажу та придбання ліцензій.
9. Визначення точки беззбитковості та строку окупності інноваційного проекту.
10. Джерела інноваційних можливостей.
11. Джерела фінансування інноваційної діяльності.
12. Дисконтування вартості грошей в часі у процесі визначення економічного ефекту.
13. Документальна підготовка виробництва.
14. Завдання держави щодо фінансування інноваційних процесів.
15. Завдання планування та види планів в інноваційній діяльності.
16. Значення інноваційних процесів для ефективної господарської діяльності.
17. Класифікація інновацій.
18. Класична теорія інноваційного розвитку Й. Шумпетера та її значення для розвитку інноваційної теорії.
19. Методи державного регулювання інноваційної діяльності.
20. Методи оцінювання інноваційного потенціалу.
21. Механізми фінансування інноваційної діяльності.
22. Напрямки підтримки технічного рівня підприємства.
23. Необхідність моніторингу ринку інновацій.
24. Організаційна підготовка виробництва.
25. Організаційні структури, їх особливості, переваги та недоліки.
26. Основні показники оцінювання ефективної інноваційної діяльності.
27. Основні показники оцінювання технічного рівня підприємства.
28. Особливості фінансування інноваційних процесів венчурним капіталом, а також особливості лизингу, франчайзингу і форфейтингу.
29. Охарактеризуйте основні складові сфери інноваційної діяльності
30. Охарактеризуйте поведінку щодо інновацій фірм-експлерентів, патентів, ко-мугантів і віолентів. Які з них є найпоширенішими в Україні?
31. Охарактеризуйте типи венчурних фірм.
32. Поняття «новація», «інновація», «інноваційна діяльність».
33. Поняття «парадигма» та «синергізм».
34. Поняття і сутність інноваційного потенціалу підприємства.
35. Поняття інноваційної політики підприємства.
36. Поняття об'єктів і суб'єктів інноваційної діяльності.
37. Поняття про ефективність інновацій.
38. Поняття про кластер інновацій. Основні кластери в інноваційній теорії.
39. Принципи управління інноваційними процесами.
40. Принципи формування інноваційної політики підприємства.
41. Принципи, за якими будується система фінансування інноваційних процесів.
42. Розвиток технології та її вплив на рівень технічного розвитку підприємства.

43. Складові елементи інноваційної політики підприємства.
44. Складові інноваційного потенціалу.
45. Специфіка вивчення попиту на інновації в Україні.
46. Стадії життєвого циклу інноваційного продукту.
47. Створення попиту на інновації.
48. Створювання системи патентного права (авторського права) та її значення для розвитку інноваційних процесів.
49. Структурний аналіз попиту на інновації.
50. Сутність державної інноваційної політики.
51. Сутність і види інвестицій.
52. Сутність і види інноваційної стратегії підприємства.
53. Сутність і значення економічного ефекту від впровадження інновацій.
54. Сутність і значення патентного пошуку.
55. Сутність науково-технічного прогресу та його вплив на техніко-технологічний розвиток підприємства.
56. Сутність поняття «інноваційний потенціал».
57. Сутність та основні етапи інноваційного процесу.
58. Теорії постіндустріального суспільства та детермінізму.
59. Теорія інтелектуальної технології.
60. Теорія циклічних криз як вихідна для інноваційного вчення.
61. Технічна підготовка виробництва.
62. Технологічна підготовка виробництва.
63. Типи інноваційної політики держави в залежності від економічної ситуації в країні.
64. У чому особливість заснування та діяльності венчурних фірм?
65. У чому сутність інноваційної інфраструктури?
66. Функції управління.
67. Чинники, що сприяють залученню інновацій.
68. Які підприємства відносять до інноваційних в Україні?

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ

Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття здобувача вищої освіти, що порушує дисципліну або запізнюється.

Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Відповідь на семінарському / практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

- **4 бали** – курсант у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.
- **3 бали** – курсант володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.
- **2 бали** – курсант загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання.

- **1 бал** у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

- **0 бал** – курсант за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; курсант із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в таблиці 1
Таблиця 1

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин			
		Денна форма			
		Усього	у тому числі		
СЗ	ПЗ		СР		
VIII семестр					
Розділ 1. Основні поняття та етапи інноваційного процесу					
1.	Сутність і характеристика інноваційних процесів та інноваційної діяльності	4	4	-	-
2.	Еволюція теорій інновацій і сучасні тенденції розвитку інноваційних теорій	4	4	-	-
3.	Особливості створення інновацій і формування попиту на них	4	4	-	-
4.	Інноваційна політика підприємства	4	4	-	-
5.	Інноваційний потенціал підприємства	4	4	-	-
Розділ 2. Порядок підготовки інноваційних процесів на підприємстві					
6.	Комплексна підготовка виробництва	4	4	-	-
7.	Оновлення техніко-технологічної бази підприємства	4	4	-	-
8.	Управління інноваційними процесами	4	4	-	-
9.	Інфраструктура інноваційної діяльності	4	4	-	-
Розділ 3. Оцінювання результатів інноваційної діяльності					
10.	Завдання і джерела фінансування інноваційних процесів	4	4	-	-
11.	Моніторинг інновацій	4	4	-	-
12.	Економічне оцінювання інноваційних проектів	4	4	-	-
13.	Державне регулювання інноваційної діяльності	4	4	-	-
Контрольна робота		8			
Іспит		40			
Усього балів		100			

Доповнення на семінарському занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) доповідача. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні привернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі доповідача.

Оцінюється доповнення за такими критеріями: значне (суттєве, змістовне) – до 1 балу (якщо воно повністю розкриває навчальне питання, яке не було висвітлено у попередній відповіді); незначне (поверхове) – до 0,5 балів.

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (5 джерел). За наявності всіх компонентів реферат отримує 1 бал; обмежена кількість використаної літератури (менше 5 джерел) – 0,5 балів; за неохайне оформлення, недостатньо повне відображення обраної теми, суттєві помилки – 0,1 бал.

Виконання ІНДЗ дає можливість навчитися самостійно використовувати й узагальнювати теоретичні положення та інформаційні матеріали, формулювати власні погляди стосовно невирішених проблем та обґрунтовувати висновки і пропозиції, спрямовані на їх вирішення. Викладач має право провести бесіду для уточнення оцінки і виставити оцінку за її результатами. Місце проведення – навчальна аудиторія.

Складання іспиту. У випадку, якщо курсант впродовж семестру набрав від 35 до 59 балів, він повинен скласти іспит. Курсант, який за результатами модульного контролю набрав більше 59 балів, може бути, за власною згодою, звільнений від складання іспиту, а його рейтингова оцінка є підсумковою і переводиться за визначеною шкалою на екзаменаційну оцінку за п'ятибальною системою, або має можливість підвищити свій рейтинг шляхом складання іспиту, але не більше ніж на 40 балів. Підвищення рейтингу здійснюється виключно за бажанням курсанта, шляхом складання усного іспиту згідно з переліком питань до іспиту.

Питання до іспиту складаються на основі програми курсу і адекватно відображають зміст усього навчального матеріалу. Якщо рівень знань продемонстрованих курсантом або курсантом під час складання іспиту (у 100 бальному еквіваленті), виявиться нижчим, ніж його попередній рейтинг, підсумкова оцінка за курс виводиться з кількості балів, набраних впродовж семестру. Якщо курсант за підсумками поточного контролю та складання іспиту не набрав балів достатніх для виставлення позитивної оцінки (60 балів і більше), він має право перескласти іспит, при цьому не враховуються результати складання іспиту – підвищення балів здійснюється від рейтингової оцінки за результатами аудиторної роботи та самостійного контролю.

Здобувачі вищої освіти або здобувачі вищої освіти, які впродовж семестру набрали менше 35 балів до складання іспиту не допускаються і залишаються на повторний курс. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти:
Рекомендація МОН України від 23.10.2018 № 1/9-650. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18> (дата звернення: 12.09.2019).

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
2. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
3. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі. Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
4. Про охорону прав на промислові зразки. Закон України від 15.12.1993 № 3688-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
5. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
6. Про науково-технічну інформацію. Закон України від 25.06.1993 № 3322-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text> (дата звернення: 20.07.2021).

7. Про наукову і науково-технічну експертизу. Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
8. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
9. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків. Закон України від 16.07.1999 № 991-ХІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text> (дата звернення: 20.07.2021).
10. Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. Економіка та організація інноваційної діяльності: підручник. К. Центр учбової літератури, 2019. 662 с.
11. Заблоцький Б. Ф. Економіка і організація іноваційної діяльності: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2020. 428 с.
12. Левченко Ю. Г. Економіка та організація інноваційної діяльності: навч. посіб. К.: Кондор, 2020. 448 с.
13. Павленко І.А. Економіка та організація інноваційної діяльності: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2019. 536 с.
14. Економіка й організація інноваційної діяльності: підручник. Під ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. К.: ВД "Професіонал", 2004. 557 с.

Допоміжна:

1. Алейнікова О.В., Притула Н.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент. Навчальний посібник. Київ: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2016. 614 с.
2. Гнилянська Л. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / Л. Гнилянська, Н. Шпак., Л. Мельник. Львів: ЗУКЦ, 2011. 156 с.
3. Гнилянська Л. Інноваційно-інвестиційний менеджмент: навч. посібник. / Л. Гнилянська, З. Юринець. – Львів: ЗУКЦ, 2011. 135 с.
4. Грабар І.Г. та ін. Наукові парки інноваційного підприємництва. Технопарк: моногр. Житомир: ЖНАУ, 2009. 301 с.
5. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
6. Йохна М. А., Стадник В. В. Економіка й організація інноваційної діяльності: Навч. посібник. К.: Вид. центр „Академія”, 2005. 400 с.
7. Краснокутська Н. В. Інновацій менеджмент: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 504 с.
8. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. К.: Центр навч. літ., 2007. 400 с.
9. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с.
10. Гончаренко О.Г., Аніщенко В.О., Сіренко К.Ю. Методичний підхід до оцінювання інноваційного потенціалу легкої промисловості України. *Науково-практичний журнал НАН України «Наука та інновації»*. 2020. 16(2). С. 33-44. <https://doi.org/10.15407/scin16.02.033>
11. Сіренко К.Ю. Економетричне моделювання інноваційного розвитку промислового потенціалу України. *Науково-практичний журнал НАН України «Наука та інновації»*. 2021. Вип. 17 № 2 (ISSN 2409-9066) (у спів. Гончаренко О.Г., Тогочинський О.М., Аніщенко В.О.)
12. Сіренко К.Ю. Сучасний стан державного регулювання інноваційного розвитку та його вплив на інноваційну активність промисловості України. Стратегія і тактика

- удосконалення політики сталого розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів: колективна монографія; під за ред. к.е.н., професора Л.О. Коваленко у 2-х томах. Т 1. Ніжин: ФОП Лук'яненко В. В. ТПК «Орхідея», 2015. 340 с. С. 57-80 [колективна монографія].
13. Сіренко К.Ю., Коваленко Л.О. Інноваційна модель розвитку як пріоритет забезпечення конкурентоспроможності країни у глобалізованому світі. Інноваційно-інвестиційні засади стійкого розвитку базових галузей національного господарства: колективна монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів: Чернігів. нац. технол.ун-т, 2016. 396 с. С. 174-185 [колективна монографія].
  14. Сіренко К.Ю., Товстиженко О.В. Роль науково-інноваційної діяльності у формуванні національного виробництва інтенсивного типу. Детермінанти соціально-економічного розвитку України в умовах трансформаційних зрушень: колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон.наук, проф. В. П. Ільчука. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 432 с. С. 195-204 [колективна монографія].
  15. Goncharenko O., Tohochynskyi O., Sirenko K., Chebonenko S., Tretiak H. Innovative performance as precondition of sustainable and secure development. *Journal of security and sustainability issues. International Entrepreneurial Perspectives and Innovative Outcomes*. 2019. March. Vol. 8, № 3. P. 497-512 DOI: 10.9770/jssi.2019.8.3(19) scopus_Tohochinski O [Scopus].
  16. Сіренко К. Ю. Фінансування наукової та науково-технічної діяльності як ефективний важіль підвищення конкурентоспроможності країни, вітчизняний та зарубіжний досвід. *Приазовський економічний вісник: електронне фахове видання*. 2018. № 5 (10). С. 97-103 URL: <http://rev.kpu.zp.ua/> (дата звернення: 24.02.2018) [стаття у фаховому журналі].